

Avan-zâde Mehmed Süleyman and the first physical anthropology studies in Ottomans

Avan-zâde Mehmed Süleyman ve Osmanlılarda ilk fizik antropoloji çalışmaları

İsmail Dinçarslan¹
Erksin Güleç²

Abstract

The first known study on the physical growth of children in Ottomans was “Şâkirdlerimizin nemâ-yı bedenîsi” by Nafî Atuf (Kansu) in 1917 which was on the students living in Bursa. As a result of literature review, we reached the book named “*Almanlar Gibi Kuvvetli ve Uzun Boylu Nasıl Olmalı?*” written by Avan-zâde Mehmed Süleyman in 1335/1916 in Ottoman Turkish and the transliteration of the book was done by us. With the scope of this study, the content of the book and the data on the author were simplified in accordance with today’s Turkish by keeping to the original. In addition, the book was evaluated with regards to physical anthropology, the history of medicine and sociology. In the book which is one of the first pre-republican physical anthropological studies, the author deals with the factors affecting stature, weight, growth and development in order to raise healthier generations. On the other hand, by the subject of the study (to raise healthier generations) the approach of the author related to race and eugenics was evaluated in his period.

Keywords: Stature; Weight; Growth and Development; Physical Anthropology; Dwarfism; Gigantism; Ottoman.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

Özet

Osmanlılarda çocukların fiziksel büyümesi üzerine literatürde bilinen ilk çalışma Nafî Atuf (Kansu) tarafından 1917 yılında Bursa’da yaşayan öğrenciler üzerine yapılan, *Şâkirdlerimizin nemâ-yı bedenîsi* adlı çalışmadır. Bununla birlikte tarafımızdan yapılan literatür taramasında, Avan-zâde Mehmed Süleyman’ın 1335/1916 yılında Osmanlıca olarak kaleme aldığı *Almanlar Gibi Kuvvetli ve Uzun Boylu Nasıl Olmalı?* adlı kitabına ulaşılmış ve eserin transliterasyonu gerçekleştirilmiştir. Bu çalışma kapsamında eserin içeriği ve yazarı hakkında bilgiler, eserin aslına bağlı kalınarak günümüz Türkçesine uygun biçimde sadeleştirilmiş ve fizik antropoloji, tıp ve toplumbilim tarihi açısından değerlendirilmiştir. Cumhuriyet öncesi ilk fizik antropoloji çalışmalarından biri olma özelliğini taşıyan eserde, yazar genel hatlarıyla, daha sağlıklı nesillerin yetiştirilebilmesi için boy, kilo ve büyüme-gelişmeyi etkileyen faktörleri ele almıştır. Beslenme, geçim tarzı, toplumun fiziki ve kültürel çevreye uyulanması gibi konuları içeren eser, toplum ve çocuk sağlığı konularına ilişkin bilgilerde içermektedir. Diğer taraftan çalışmanın konusu gereği (daha sağlıklı nesiller yetiştirmek) çalışmacının ırk, ırk ıslahı ve kontrolüne (öjeni) ilişkin yaklaşımı kendi dönemi içerisinde değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Boy; Ağırlık, Büyüme ve Gelişme; Fizik Antropoloji; Cücelik; Devlik; Osmanlı.

¹ Ph.D. Student, Research Assistant, Ankara University, the Faculty of Languages History and Geography, Department of Anthropology, Ankara, Turkey, dincarslanismail@gmail.com

² Prof. Dr., Ankara University, the Faculty of Languages History and Geography, Department of Anthropology, Ankara, Turkey, erksinsavas@gmail.com

Giriş

Bugünkü bilgilerimizin temelinde geçmişteki bilgilerimiz yatmaktadır. İnsanoğlunun temel dürtülerinin başında bilimsel düşünme ve araştırma uğraşı gelir. Bilimsel araştırmalar ortaya çıkışından bugüne entelektüel ve toplumsal açıdan büyük bir değişim geçirmiştir. İnsanoğlunun korunma ve rahat yaşama isteği, teknik becerilerinin artmasına neden olmuştur. Bilimsel bilginin deney ve gözlem özelliği buradan gelmektedir. Doğayı ve yaşamı anlama dürtüsü bilimsel bilginin kuramsal yönünün oluşmasında etkili olmuştur. Tarihte doğanın işleyişini anlama ve açıklama uğraşında genelde, inancı temel olan toplumsal kuramlara deneysel bilgiyle üretim yapan zanaatçılar ve düşünsel sistemler kuran şairler ve filozoflar beraber katkıda bulunmuşlardır. Ancak modern bilimlerin ortaya çıkışı ile birlikte insanoğlunun geçmişteki büyük ustalarının yerine, uzmanlaşmış bilim adamları yetişmeye başlamıştır. Bu bilim adamlarının araştırmaları ve gelişen teknolojiyle birlikte hızla artan bilimsel bilgi ile birlikte var olan anabilim dallarından yeni bilim dalları meydana gelirken farklı anabilim dallarındaki birleşmelerden de yeni bilim dalları doğmuştur (Gürel, 2001).

Geçmişte filozof olarak adlandırılan ve dünyaya ilişkin küresel bir açıklamaya varmayı amaçlayan araştırmacılardan günümüzde bilim adamı olarak adlandırılan ve merak ve araştırma konuları da değişip farklılaşmış araştırmacılara dönüşen bir süreç söz konusudur. Örneğin Isaac Newton'un matematik, fizik, simya, teoloji ve İncil'deki kehanetlerle bağlantılı tarih araştırmaları gibi farklı çalışma alanları vardı. Yirminci yüzyılın ilk çeyreğinde maddenin atomlar ve moleküllerden oluştuğu görüşünü kabul etmeyen bazı fizikçi ve kimyacıların varlığına rağmen bilim adamlarının büyük bir bölümü, bir litre havada hızla oradan oraya uçuşan ve tamamiyle düzensiz bir biçimde birbirleriyle çarpışıp duran sayısız molekülün varlığına artık inanmıştı. *Moleküler kaos* adlı bu kargaşa gerçekte küçük bir hacim içinde bir araya gelmiş bir dizi gelişigüzel ve rastlantıdan başka bir şey değildir. Ne denli gelişigüzel ya da ne denli rastlantı? sorusu ve bu sorunun yanıtı, 1900 yılında Avusturyalı Ludwig Boltzmann ile Amerikalı J. Willard Gibbs'in bulduğu *istatistiksel mekanik* adlı bilim dalı ile cevabını bulmaktaydı (Ruelle, 2000, s.4). Bir matematikçinin başkalarından ya da elektronik gereçlerden yardım almadan elde edebileceği sonuçların varlığının yanı sıra ancak bilgisayarla ya da bir grup çalışması sonucunda hiçbir matematikçinin tek başına doğrulamasına olanak bulunmayan uzun matematiksel kanıtlar da vardır. Bu durum, yani bir matematikçinin tek başına bir problemi kanıtlamakta çektiği zorluk, diğer bilim alanlarında araştırma yapanların da büyük zorluklarla karşılaşacağı anlamına gelir. Zira bir bilim adamı iyi bir çalışma yapabilmek için çok iyi bilmediği hatta bazen pek de anlamadığı diğer disiplinlerin yardımına ihtiyaç duyabilir. Her ne kadar bilim evrensel ise de, ona hizmet edenlerin her biri ancak kendi dalında uzmanlaşmıştır ve bu nedenle bilgisi belli sınırlar içindedir (Ruelle, 2000, s.2). Dolayısıyla her araştırmacının kendi alanı ile sınırlı bilgiye vâkıf olması, yapılacak disiplinlerarası ya da çok disiplinli çalışmalara kendi bilgisi dâhilinde katkıda bulunmasını sağlar. Ancak kimi bilim insanları ve araştırmacılar da vardır ki bu genel duruma istisna oluştururlar. İşte bu istisnai araştırmacı ve çok yönlü şahsiyetlerden biri de Avan-zâde Mehmed Süleyman'dır. 1871'de İstanbul'da doğan Avan-zâde Mehmed Süleyman'ın hayatı, tarihsel kişiliği, ilgi alanları, bilimsel araştırmalara yaklaşımı ve yaptığı bilimsel çalışmalara ilişkin bir değerlendirme yapmadan önce Avan-zâde Mehmed Süleyman'ın öncülü ve çağdaşı antropolojik araştırma yapan kimi bilim insanları ve çalışmalarından söz etmek yerinde olacaktır. Ayrıca bu çalışmanın antropometri ve fiziksel büyüme araştırmaları bakımından tarihsel olarak yerinin belirlenmesi için bu tür çalışmaların Anadolu dışındaki ilk örneklerine de değinilmiştir.

Geçmiş dönemlere ait eserler ve kalıntılar bugünden geçmişe ışık tutan önemli veri kaynaklardır. Bu tür eserler arasında yazılı metinler, tarihsel yapılar ve gündelik kullanım, süslenme ve sanatsal amaçlı üretilmiş nesneleri sayabiliriz. Diğer taraftan geçmişe ait araştırmaların iyi örneklerinden biri de insan toplumlarının biyolojik özellikleri üzerine yapılan nicel ve nitel araştırmalardır. Bu tür araştırmalara ilişkin yazılı metinler on yıllar, asırlar ve hatta binlerce yıl öncesinin toplumlarının kültürünü, sosyal

yaşamını, refah düzeyini, medeniyetinin gelişmişliğini, bilimsel çalışmalar ve yaklaşımlarını, tarihini, fiziki çevre ve komşularla ilişkilerinin izlerini taşırlar. Ayrıca geçmiş dönemlere ait metinler konuları ve yazıldıkları dönemin dil özelliklerini yansıtmaları bakımından da oldukça önemlidir.

Günümüzde fizik antropolojinin önemli çalışma alanlarından biri olan büyüme – gelişme araştırmalarının başlangıcı 16. yüzyıla kadar uzanmaktadır. Fiziksel büyümeye ilişkin bu ilk dönem çalışmalarının temel parametrelerinin fizyo-somatik veya morfolojik tandanslı olmadığı bunun yerine daha çok psikolojik özellikler taşıdığı belirtilmektedir (Duyar & Erişen-Yazıcı, 1996). Bu nedenle bu dönem çalışmaları için çocukların bedensel ve ruhsal durumlarının çalışılması anlamına gelen *paidoloji* teriminin kullanılmasını önermektedirler (Duyar & Erişen-Yazıcı, 1996, s.1). Antropometrik tekniklerin kullanıldığı, belirli yaş aralıklarına göre fiziksel büyüme verilerinin derlendiği ilk çalışma ise Christian Friedrich Jampert’in doktora tezinde (1754), yetimhanede kalan kız ve erkek çocukların boy, ağırlık, kol uzunluğu, baş, kol, göğüs ve kol çevresinin 1-25 yaş arası bireylerde gelişimini ele aldığı çalışmadır (Duyar & Erişen-Yazıcı, 1996). Jampert’in çalışmasının yanı sıra Philibert Gueneau de Montbeillard’ın kendi oğlunun doğumdan itibaren her altı ayda bir 19 yaşına kadar ölçtüğü değerler, Buffon’un ünlü yapıtı *Histoire Naturelle*’de yayınlanmıştır (Duyar & Erişen-Yazıcı, 1996; Neyzi, Saka, & Kurtoglu, 2013). Montbeillard’ın belirli zaman aralıklarıyla gerçekleştirmiş olduğu bu incelemesi, uzunlamasına (longitudinal) nitelikli verilerin elde edildiği ilk çalışma olarak bilinmektedir. 19. yüzyıla birlikte antropometri çalışmalarından elde edilen veriler sağlık gibi farklı alanlarda kullanılmaya başlanmıştır. Bu tür çalışmalarıyla da bilinen Lambert Adolphe Jacques Quetelet, beden kitle indeksini (Quetelet indeksi) öneren çalışmacıdır. Quetelet aynı zamanda fiziksel büyüme çalışmalarını sistematize etmiş ve antropometrik bir temele oturtmuştur.³ Tüm bu gelişmelerle birlikte modern anlamda fiziksel büyüme ve gelişme çalışmalarının ilk örnekler için 20. yüzyılın başlarında Franz Boas’ın yaptığı çalışmaların beklenmesi gerekecekti. Boas büyüme hızındaki değişimleri belirleyen ilk kişi oldu. Boas’ın çalışmaları ve grafiksel yöntemi kendinden sonra gelen çalışmacılara ilham kaynağı olmuştur (Neyzi ve diğ., 2013).

Osmanlılarda antropolojiye ilişkin çalışmaların ilk örnekleri 19. yüzyılın ikinci yarısına dek uzanırken, fiziksel büyüme ve gelişmeyle ilgili çalışmalara 20. yüzyılın ilk çeyreğinde rastlanmaktadır. Tarihsele çerçevede Cumhuriyet öncesi antropolojik araştırmaları ele aldığımızda, Ahmet Vefik Paşa’nın *Hikmet-i Tarih* (1863) adlı eserinin bu dönem araştırmalarının ilk örneklerinden biri olduğunu söyleyebiliriz. Ahmet Vefik Paşa’nın çalışması filoloji, etnografya, jeoloji ve arkeolojiye ilişkin konuları içermektedir. Bu dönemde kaleme alınan bir diğer metin ise Osman Bey’in (1856-1920), tanınmış etnologlardan Andreas David Mordtmann’ın (1811-1879) Mekteb-i Mülkiye’de verdiği ders notlarından hazırladığı *İlm-i Ahvâl-i Akevâm* (1884) adlı eserdir. Bu eserin önemli bir özelliği, Batılı bilim insanlarına atıfta bulunması ve Mekteb-i Mülkiye’nin ders müfredatına ilişkin bilgiler vermesidir. 19. yüzyılın son çeyreğinde Osmanlılarda gerçek anlamda ilk antropolojik yayınlar, Şemseddin Sâmî Bey’in *İnsân*⁴ (1878) ve *Yine İnsân*⁵ (1886) adlı eserleridir. Şemseddin Sâmî Bey, bu eserlerinde insana ilişkin sorular sormuş ve bu sorularına farklı alanlardan topladığı bilgilerle yanıtlar bulmaya çalışmıştır. Şemseddin Sâmî Bey’in: “*Antropoloji jeolojinin, filolojinin, coğrafi gelişmelerin, arkeolojinin ve iskeletlerin incelenmesi ile insan türünün tarihinin yeniden oluşturulmasıdır*” görüşü antropolojinin modern tanımından çok da farklı değildir (Kalaycıoğulları & Dinçarslan, 2015). Genel hatlarıyla değindiğimiz antropolojiye ilişkin bu çalışmaların yanı sıra yine 19. yüzyılın son çeyreği ve 20. yüzyılın başlarında fizik antropoloji alanında, Weisbach, A., (1873;1884), Bassanowitsch, J., (1891), İvanovsky, A.A., (1891), Chantre, E., (1895), Deniker, J., (1909) Hauschild, M. W. ve Wagenseil, F.,

³ Aktaran; (Duyar & Erişen-Yazıcı, 1996)

⁴ Adı geçen eserin Latin harflerine aktarılmış hali Galip Akın tarafından 1998 yılında yayımlanmıştır (Coşkun Ofset, Ankara)

⁵ Adı geçen eserin Latin harflerine aktarılmış hali Galip Akın tarafından 1999 yılında yayımlanmıştır (Coşkun Ofset, Ankara)

(1911), Luschan, F. V., (1911) ve Pittard, E., (1911;1915;1920) gibi bilim insanlarınınca gerçekleştirilen fizik antropoloji çalışmalarında (İnan, 1947; Emekli, 1969; Neyzi ve diğ. 2013) dönemin hakim paradigmasına uygun olarak Anadolu ve Balkanlarda yaşayan Osmanlı halklarının, boy uzunluğu, kafa biçimleri ve etnik kökenini tanımlayıcı çeşitli çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bu dönemde çalışmalarıyla bilinen diğer bir bilim adamı da Mustafa Satı Bey'dir. Satı Bey, *Etnografya: İlm-i Akevâm* (1911) adlı eserde fizik antropolojinin temel konularından söz etmiş, kavimleri karşılaştırmalı olarak incelemiş ve sınıflandırmış, her birinin özelliklerini belirtmiştir (Özbay, 2014). Mustafa Satı Bey'in eseriyle aynı dönemde yayımlanan bir diğer eser de Ahmed Nebî'nin Haeckel'in *the last link* (1899) adlı eserinin Fransızca metninden *İnsânın Menşei Nesli Beşer* başlığıyla yaptığı çeviridir. Diğer taraftan 20. yüzyılın ilk çeyreğine geldiğimizde ise 1917 yılında Nafî Atuf'un *Şakirdlerimizin nema-yı bedenisi* adlı çalışma fiziksel büyümeye ilişkin ilk çalışmalardan biri olma özelliği taşımaktadır. Oldukça geniş bir ilgi alanı ve çalışma konusu ile dikkat çeken Avan-zâde Mehmed Süleyman'ın eserinin önemini ve niteliğini daha iyi anlaşılabilmesi için yaşadığı dönemdeki antropolojik araştırmalara genel hatlarıyla değindikten sonra Avan-zâde'nin hayatına ilişkin kısa bir bilgi sunmak yerinde olacaktır.

Avan-zâde, Beşiktaş Askeri Rüştiyesi ve Darülfünun Tıp Fakültesi Eczacı Mektebi'nde okumuştur. Daha sonra Haydarpaşa Askeri Tatbikat Mektebi'nde Fransızca ve Fizik derslerinde müdür yardımcısı olarak görev yapmıştır. 1902'de yönettiği *Musavver Terakki* dergisinin Rus-Japon savaşına ilişkin yayını Rusya'nın tepkisini çekince, 1903'te Kudüs'e sürülmüştür. 1907'de Kahire'ye kaçan Avan-zâde, 1908'de II. Meşrutiyet'in ilanı ile İstanbul'a dönmüş ve yüzbaşı rütbesiyle Sıhhiye-i Askeriye Tercüme ve İstatistik Kısmı'na memur olarak atanmıştır. *Musavver Terakki*, *Malumat*, *İkdam*, *Sabah*, *Tanin*, *Tercümân-ı Hakikat* gibi çeşitli gazete ve dergilerde çalışmıştır. Tüm bu farklı mesleklerdeki deneyimlerinin yanı sıra telif ve tercüme eserleriyle de oldukça üretken olan ve tarih, tıp, eczacılık, edebiyat, edebiyat tarihi, aşçılık, psikoloji ve ticaret gibi konularda çalışmalar yayımlayan Avan-zâde Mehmed Süleyman, I. Dünya Savaşı sırasında, özellikle Almanya üzerine birçok eser yayımlamıştır. Alman sosyal ve siyasal yaşamına dair kaleme aldığı eserler arasında *Alman Askeri ve Almanya'da Hayât-ı Askeriye* (1335/1916), *Alman Letâifi* (1335/1916), *Alman Muharrirleri* (1335/1916), *Alman Usulü Tütün İçmek* (1335/1916), *Alman Usulüyle Çocuk Yetiştirmek* (1335/1916), *Alman Terbiyesi* (1335/1916), *Almanya Devleti* (1335/1916), *Almanya Tarihi* (1335/1916) ve *Almanlar Gibi Kuvvetli ve Uzun Boylu Nasıl Olmalı* (1335/1916) gibi eserleri sayabileceğimiz Avan-zâde, 1922 yılında İstanbul'da vefat etmiştir (Bozkurt, 2013, s.51-58).

Avan-zâde, *Almanlar Gibi Kuvvetli ve Uzun Boylu Nasıl Olmalı* adlı çalışmasının başında Alman devletini öven kısa bir giriş cümlesinden sonra genel hatlarıyla Almanların vücut yapılarına methiyeler düzmektedir. Daha sonra yeryüzündeki halkların geçmişten beri uzun boylu ve güzel endamlı olma arzusunda olduklarını ve dolayısıyla boylu boslu olmanın istenilen bir durum olduğunu belirttikten sonra, bu konuda Almanların en başarılı millet olduklarını söylemiştir. Daha sağlıklı nesiller yetiştirmek için neler yapılması gerektiğine dair sorular sorduktan sonra, bir Alman araştırmacının boy hakkında yazmış olduğu alıntıyı tercüme etmiştir. Burada farklı toplumlara ait boy ortalamaları ve boyu etkileyen faktörleri sıraladıktan sonra insan ömrünün üç devreye ayrıldığını belirtmiştir. Daha sağlıklı bireyler yetiştirmek için insan ömrünün özellikle de birinci devresinde yapılması gerekenler hakkında önerilerde bulunmuştur. Kadınlar ve erkekler arasındaki farklardan da bahseden yazar, daha sonra kimi tarihsel figürlerden boya ilişkin örnekler vermiştir. Daha çok söylence ve duyumlara dayanan bu örneklerinin yanı sıra çeşitli memleketlerde gerçekleştirilen araştırmalar esnasında insan iskelet kalıntılarının açığa çıkarıldığını ve bu iskeletlerin boyunun iki, iki buçuk metreyi geçmediğinin gözlemsel olgulardan anlaşıldığını belirtmesi, yazarın araştırmaların deneysel yönüne verdiği önemi göstermesi açısından önemlidir. Uzun boylu olmanın çevresel faktörler tarafından belirlendiğini belirten Avan-zâde kalıtsal kimi durumların da boy uzunluğu üzerinde etkisinin olduğunu örnekler ile açıklamıştır. Kalıtsal durumdan kaynaklanan sorunların ortadan kaldırılabilmesi için nelerin yapılması gerektiğinden de söz etmiştir. Diğer taraftan çok kısa

(cüce) ve çok uzun (dev) bireylerin de toplum nazarında kabul gördüğünü aktardıktan sonra kimi tarihi şahsiyetlerden örnekler vererek bu bireylerin toplumsal alandaki yerini ve toplumsal algıyı aktarmaya çalışmıştır.

İnsan boyunun hayatın farklı evrelerinde değişiklik gösterdiğini belirten Avan-zâde uzunlamasına büyümenin 25-30 yaşlarına kadar devam ettiğini, 30- 50 yaş arasında herhangi bir değişiklik olmadığını, ancak 50 yaşından itibaren boyun yeniden kısalmaya başladığını belirtmiştir. İnsan boyunun uzunluğu ve kısalığı üzerinde iklimin, memleketin (yaşanılan yer), coğrafyanın ve geçim tarzının etkisinin olduğu vurgulamıştır. Yaşanılan bölgenin boy üzerindeki etkisini açıklamaya çalışırken şehir ve kırsal yaşamına ilişkin örnekler vermiştir. Irk ıslahı ve kontrolü konusunda ise ebeveynlerden en azından birinin istenilen boy ve beden özelliklerine sahip olması gerektiğini bildirmektedir.

Avan-zâde vücudun farklı kısımları arasında kurduğu oransal ilişkilerle boy ve vücudun genel yapısına ilişkin bazı ölçümler ve hesaplamalar vermiştir. Vücut ağırlığı ve boy uzunluğunun erkekler ve kadınlar arasında değişiklik gösterdiğini ve bu farkın doğumdan itibaren de gözlemlendiğini ve ilerleyen yaşlarla birlikte bu farklardaki değişimin nasıl gerçekleştiğini örnekler üzerinden açıklamıştır. Özellikle doğumdan itibaren aylara, yıllara ve yaş gruplarına göre hem erkeklerde hem de kızlarda ortaya çıkan boy ve ağırlık değişimlerinin ayrıntılarıyla ele alınmış olması, boy ve ağırlık gibi temel antropometrik parametrelerin kullanımının yanı sıra büyüme – gelişme eğrilerinin gözlemlenmesi açısından oldukça önemlidir.

Çalışma boyunca yaşamın her üç evresine ilişkin açıklamalar ve önerilerde bulunmakla birlikte özellikle birinci evrede yapılması gerekenler üzerinde detaylı bir biçimde durulmuştur. Beslenme tarzı, yaşam alanı, duygusal durum, sosyo ekonomik durum, yaşa özgü alışkanlıklar, iklimsel ve coğrafik etmenlerin yanı sıra büyüme-gelişme evresinin layıkıyla tamamlanması için yapılması gerekenlere ek olarak ilaç ve besin takviyelerinin alınması önermiştir.. Yukarıda içerdiğinden genel hatlarıyla söz ettiğimiz eserin, aşağıda Latin harflerine aktarılmış biçimini dönemin anlatım dili ve imla özelliklerine bağlı kalarak sunuyoruz.

Almanlar Gibi Kuvvetli ve Uzun Boylu Nasıl Olmalı?

Avan-zâde Mehmed Süleyman

Almanya gayet kuvvetli ve büyük bir devlet olmakla beraber halkı da güçlü ve kuvvetli, canlı ve kanlı ve birçok milletlerin bireylerinden dahi boylu ve uygun vücutludurlar. Bizim için sebrimizde bulunan Alman halkı gibi, genel itibarıyla da Almanlar iri vücutlu ve uzun boyludurlar.

Uzun boyu ve güzel endamı yeryüzündeki kavimler ve milletler arasında arzu etmeyen bir fert yoktur denilse yeridir. Âlemin yaratılışından zamanımıza gelinceye kadar gelip geçen bütün insanlar uzun boylu olmak arzusuna düşmekten geri kalmadıkları ve uzun boya hümet ve itibar ettikleri tarihi araştırmalardan da anlaşılıyor. Bugün bütün milletlerin fertleri uzun boylu olmak arzusunda durlar. Hatta bazı milletler bozulan ırklarını ıslah ve bireylerini boylu boslu ve güçlü kuvvetli yetiştirmek için her türlü çarelere girişmekle birlikte türlü fedakârlıklar da göstermektedirler.

Bundan on on beş yıl önce erkek ve kadınlardan ibaret birçok Amerikalıların bu maksatla Avrupa ve doğu memleketlerine seyahat ettikleri birçoklarıncı malumdur. Avrupa devletleri arasında uzun boylu birey yetiştirmek hususunda Almanlar hemen birinci sırayı işgal etmektedirler. Almanlar niçin canlı ve kanlı ve niçin boylu boyludurlar? Almanlar gibi evlat ve birey yetiştirmek mümkün müdür? Uzun boylu olmak için ne yapılmalıdır? Bu sorulara cevap vermeden önce Almanların usta kalemlerinden birinin insanların kameti yani boyu hakkında yazmış olduğu bir ahntıyı tercüme edelim.

Boy – uzun boy – kısa boy

Boy, beden maddesel oluşumlarının temel unsurlarından biridir. İnsanın ortalama boyu ırka ve iklime göre belirlenir. Almanya’da ortalama boy 1.78, 1.80 metredir. Fransa’da 1.65, Belçika’da 1.68, Polonya’da 1.73, Rusya’da 1.76, Patagonya’da 1.76 metredir. Laponlar ile Samoidlerde ve Eskimolar ile Groinlandlılarda ortalama boy 1.38 yani bir metre ve otuz sekiz santimetreye denk gelmez. Boy, ırka, ırkın görünüş ve niteliklerine, ahlâk ve huya, beslenme tarzı, büyüme ve gelişmeye, geçime... ve yaratılışa göre değişme gösterir. Doktor Frederich diyor ki: İnsan ömrü, ebedi hayatı oluşturan kısımlardan biridir. Bu kısım tâbi olacağı koşul ve durumlara göre değişime uğrayabilir.

İnsan ömrü üç devreye taksim olunabilir: Birinci devre: Uzunlar ve büyüme ve gelişme artışından; ikinci devre, kazanılmış olan şekil ve halin korunmasından; Üçüncü devre: Kanın vücudu besleyememesinden dolayı zayıf ve çelimsizlik ile tabirattan ibarettir. Bu durum bir terazi ibresinin ileri-geri gidip gelerek nokta-i hareketi olan aralıktaki uyumuna benzerdir ki sonuçta “dengeleme” meydana gelir.

Hayatın bu üç devresinin nispi uzaması, birçok faktör ve etkene bağlıdır. Örneğin: Kalıtım, iklim, beslenme tarzı, geçim, maddi ve manevî bazı beklenmeyen aksaklıklar bu cümledendir ki bunlarla beden boyunda değişme ve gecikme olur. Birinci devre ile ikinci devrede hayatı gayet dikkat ve itina ile kullanmak lâzımdır. İnşa olunan bir binanın temeli ne kadar sağlam olursa o binanın katları istenildiği kadar artırılabilir. Birinci devre, hayatın temeli demektir. Birinci devrede özellikle ikinci devrede vücuda ne kadar iyi bakılırsa beden boyu ile vücudun kuvvet ve dayanıklılığı da o nispette artırılmış olur. Birinci devrede vücuda iyi bakılamadığı takdirde organizmanın gelişmesinde ve ortaya çıkmasında vakitsiz olarak gecikme ve o vücut, kısıklık ve her türlü olumsuz şekillenmeye açık olur. Bu, sade ve kesin bir kanundur. Bu kanunun gereğine birinci devrede uyulup uyulmamasına göre vücudun uzunluğuna veya kısalığına sebebiyet verilmiş olur.

Hangi milletten olursa olsun kadını erkeğine oranla daima küçük bedenli ve kısa boyludur. Esasen erkekler kadınlardan daima uzun boylu olurlar. Çünkü erkeklere nispetle birinci devrenin müddeti kadınlarda daha az ve daha kısadır. Kadınlarda birinci devre döneminde vücudun kemikleşmesi umumiyetle 26 yaşta son bulduğu halde erkeklerde bu dönem 29, 30 yaşlarda tamamlanır. Her hâlde kadınlar erkeklere nazaran vaktinden önce olgunlaşır. Vücut, tam olarak büyüme ve gelişmeye devam ederse beden boyu uzun, aksi halde ise kısa olur. Filan adamın boyu, söylenişe göre uzundur, biçimli ve endamlıdır, orantılı mıdır denilmesi bu fizikten dolayı mıdır?

Hayatın birinci devresi, tam ve muntazam cereyan ederse o şahsın kısa boylu olmasından asla korkulmaz. İş, birinci devrede ve hayatın ikinci devresindedir. Uzun boylu olmak eski zamanlarda da makbul ve istenilen idi. Herkül, Perse, Jedeon ve Golyat uzun boyluların önde gelen figürleri idiler. Beden boyları ve oranlarıyla zamanlarında şöbretili ve itibarlı olmuşlar idi. İbraniler zamanında Kenan ilinde yetişen halk arasında pek çok uzun boylular var idi. “Henâk”lar o kadar uzun boylu imişler ki etraf ve civarda bulunan sıradan insanlar bunların yanında çekirge gibi kalırlarmış. Boyunun uzunluğuyla meşhur “oğ” namındaki adamın yatağının uzunluğu altı metreden ibaret olduğu kitabında yazılmıştı. Meşâhîrden “Heriyad” şiirlerinde uzun boydan ve uzun boylarıyla ünlenmiş Jüpiter ile Titan’dan bahseder.

“Pompenius Mela” bir eserinde diyor ki:

Hindistan’ın bazı kabile bireylerinin bacakları o kadar uzundur ki biz bacaklarımızı nasıl ayırıp da bir ata binersek onlar da öylece bir file binebilirler. “Plutark”ın verdiği malumata göre “Ante”nin iskeleti 75 ayak uzunluğunda idi. San Agustín, “Otik” şehrinde boyunun uzunluğuyla meşhur bir adamın dişini görmüş. Bu diş sıradan bir insân dişinden yüz defa büyük imiş. Hz. Adem (a.m) de gayet uzun boylu idi. Adem’den sonra gelen insanlar da boy ve endamın birbirine uyumu noktasında kayda değer ve hatırlanırlardı.

Çeşitli memleketlerde gerçekleştirilen araştırmalar esnasında açığa çıkarılan insan iskeletlerinden birtakımlarının 2, 3, 4 metre beden boyunda olduğu görülmüştür. Tarih öncesi hayvanlarından bazıları da cüsse itibarıyla birer heyula

bâlinde idiler. Bunları görüp de korkuya kapılmamak ve korkmamak mümkün değildi. Hakikî uzun boyluların abir zamanda iki, iki buçuk metreyi geçmediği incelemeler ve gözlemsel olgulardan açık olarak anlaşılmaktadır.

İklimin ılgın veya gayet soğuk, gayet nemli olmasının da uzun boylu olup olamamak bakımından etkisinin önemi vardır. Avrupa’da Polonya, Livoni, Okran, İsveç’in güneyi, Danimarka, Prusya gibi memleketlerde öteden beri uzun boylu adamlar yetişmektedir. Prusyalılar ile ataları da ezelden beri güzel endama, uzun boya sahip olmakla beraber cesur ve cengâver idi. Almanların eski tarihleri araştırılırsa bu iddiamızı doğrulayan tasvir ve kayıtlara rastlanır. Eski Cermanlar, Gulvahlar, Franklar Romanlardan daha uzun boylu ve daha orantılı vücuda sahiptiler.

Şimdi boylarının uzunluğuyla önemli bir şöbret kazanmış olan adamlardan bazılarını burada analım: Kalmuklı, “Margirat”ın boyu 2.53 metre idi ki iskeleti hala Urfila müzesinde mevcut ve muhafaza edilmektedir. On altı yaşında iken boyu yedi ayak ve sekiz parmak uzunluğunda idi. Finlandiyalı “Kayami”nin boyu ise iki metre ve 83 santimetre idi. Eski zamanlarda bazı kavimler uzun boylu olmak için boğazlarına, vücutlarına fevkalâde iyi bakarlar ve gam ve kederden uzak durarak müsterih ve şen ve neşeli yaşamaya çok dikkat ve gayret ederlerdi.

Beden boyu, bazı ailelerde kalıtsaldır. Uzun boylu baba ve annelerden doğan çocuklar da uzun boylu olur. İstisna olarak orta boylu karı ve kocalardan da uzun boylu çocuklar olabilir. Prusya Kralı Büyük Frederik uzun boylu bireylerden bir alay teşkil etmişti. Büyük Frederick zamanında uzun boylu bir erkeğin kısa boylu bir kadın ile evlenmesine izin verilmezdi. Hatta bu ihtiyaca bir zamanlar daha çok itina edilirdi. Bu itina sayesinde ki Almanya’da öteden beri uzun boylu bireylere sahip aileler pek çoktur.

Eskiler uzun boyluları kabul ettikleri gibi kısa boyluları da kabul ederlerdi. Bu hususa dair Yunanların kadim tarihinde birtakım söylencelere rastlanır ki günümüzde kabulü ve anlaşılması mümkün değildir. Tir şehrinde, “Azeşiyel”in rastladığı pigme alayı halkı tamamıyla uzun boylulardan oluşmuştu. Moğol Kralı Seteziyas pigmelerden oluşan üç bin kişilik bir kendine has koruma alayı oluşturmuştu. “Nisefor, bir eserinde bir metreden daha az boya sahip sesi ve oyunuyla tanınan bir Mısırlıdan bahsediyor. Hipokrat’ın zamanında yetişmiş olan Filites namında bir adam, gayet kısa boylu olmakla beraber o kadar zayıf o kadar hafif idi ki yürüyüş esnasında ve hareketinde düşmemek için kurşundan ayakkabı giyer imiş. Çünkü ufak bir rüzgâr dahi bu kişinin dengesini bozarak yere düşmesine neden olurmuş. Terogluditler, o kadar kısa boylu idiler ki tilki gibi, hayvan kovuklarında yaşarlardı ve avlayıp yakaladıkları küçük hayvanlar ile birlikte yaşarlardı. Bilez, Milanolu bir cüceden bahsediyor. Bu cüce papağan kuşu gibi bir kafese konularak gezdirilir imiş. Polonya Kralı Stanislas’ın sarayında bir cüce var idi ki boyu 89 santimetre idi. Harikulade zekâsıyla tanınan Polonyalı Baruklukus’un boyu 75 santimetre idi. Vaktiyle Tompus namında bir cüce var idi. İngiltere’den Paris’e giderek ve kendini teşbir ettirerek hayli para kazanmış idi. Bu cücenin boyu 29 parmak idi. Prens Kolibari ile karısı da otuz parmak boya sahip idiler. Bu karı ve koca bir küçük araba yaptırarak ve buna midilli tabir olunan atlardan daha küçük olmak üzere bir çift beygir koşarak geçerler idi. Bunların arabacıları da meşhur cücelerden idi. Doktor “Debe” nin verdiği malumata göre bunlar gezintiye çıktıkları zaman kendilerini seyretme ve görmek için etrafta toplanan abalının arasından çıkıp gitmek için pek çok sıkıntı çekerler ve memurunun müdahalesiyle ancak bir güzergâh bulabilirlerdi. Fabris dö Hilden, Bannî namında ve ancak bir metre sekiz santimetre yüksekliğinde bulunan bir cüce ile 97 santimetre beden boyuna sahip diğer bir cüceden bahsediyor. Cefri Hudson, yirmi yaşında iken 97 santimetre yüksekliğinde idi. Rivayete göre Buckingham Düşesi, bu kişiyi büyük bir çöreğin içine koyarak Kraliçe Henriette Mari’ye takdim etmiş. Kafkasyalı 32 yaşında General Abdurrahman namında bir cücenin boyu 60 santimetreye bile ulaşmamaktaymış”

Meşhur cücelerin çoğu kemik hastalığından ve kemiklerde meydana gelen biçim bozukluğundan malul ve sıkıntı ve acı çekmekteydiler. Cücelerin uzun ömre sahip olmadıkları araştırılmış olgulardan anlaşılmış ve bunların olgunluk evresine vardıklarında zekâlarının sınırlılığına dikkat edilmiştir. Diğer taraftan bazıları da fevkalade bir zekâ eseri ve debâ gösterirlerdi. Bunlar kendileri gibi cüce kadınlarla evlenerek evliliklerinin gereklerini yerine getirmekle beraber, evlilikleri verimsiz kalarak çocukları dünyaya gelmemiştir. Fevkalade uzun boylu olan adamların da hayatlarının az ve kısa olduğuna dikkat edilmiştir.

İnsan boyu, hayatın çeşitli devirlerine göre farklı değişimlere uğrar. İnsanın yüksekliği, yani boy 25, 30 yaşa kadar büyüme ve gelişmeye yani uzamaya devam eder. Ve elli yaşından itibaren tedricî olarak küçülmeye başlar. İnsan boyunda tanık olunan uzunluk ile kısalık hususunda iklimin, memleketin, coğrafyanın ve geçim tarzının öneminin tesiri var demistik.

Bazı memleketlerde uzun boya şehirlerde ve bazı memleketlerde ise uzun boya köylerde ve kırlarda daha çok rastlanır. Hakikat-i hâlde köylerde ve kırlarda yaşayanlar arasında uzun boya daha ziyade tesadüf edilir. Çünkü köylüler, çocukluklarında pek iyi bakılmamakla beraber gençliklerini şehirlilerden ziyade iyi geçirirler ve vücutlarını kötü kullanımlardan uzak bulundurlar. Bunlar biraz daha istirahat ve refah içinde hayatlarını geçirmiş olsalar daha çok uzun boylu olurlar.

Gerek Berlin'de ve gerek Paris'te uzun boylulara tesadüf edilmekle beraber her iki memleketin bekimleri ve fen âlimlerinin dile getirdikleri fikirler ve fenni düşüncelere göre uzun boylu olmak için: Yaşanılacak memleket yüksek ve havadar olmaya, rutubetten ve sıtmadan ve hastalık yapan bataklıklardan uzak bulunmaya, servet ve refahın çokluğuna, yiyecek ve içeceklerin ve hayvanatın bolluğuna, gam ve kederin tasa ve endişenin bulunmamasına, mesut, neşeli ve şen olmaya, vücudu maddi ve manevi çok yormamaya lüzum vardır. Kısa boyluların bulundukları memleketlerde her türden bir mahrumiyetin olmasının kaçınılmaz olduğuna dikkat çekilmiştir. Yoksulluk ve sefalet, ihtiyaç derdi, tasa ve keder canı ve kanı, boyu ve bosu hem azaltır, hem de kısaltır.

İyi bakılan, iyi beslenen küçük bir çocuk boylu ve boslu ve güçlü ve kuvvetli olarak büyümeğe başlar. Uzun boylu olur. İyi bakılamayan ve beslenemeyen bir çocuk ise hakekîyle büyüme ve gelişme gösteremez ve vücudu gelişemeyerek çok kısa boylu olur. İrkin ıslahı aranan ve istenen olduğu takdirde, ebeveynlerin de uzun boylu olmaları, bunlardan en azından birinin olsun gerekli beden boyuna ve vücuda sahip olması gerekir.

Elde edilmiş istatistiksel verilerden Berlin ve Paris şehirlerinde uzun boyluların noksanlığı ve diğer taraftan arazisi verimli, zirai mahsuller ve hayvansal ürünleri bol, servet ve refahı çok olan yerlerde ise bolluğu dikkat çekmiştir. Bununla beraber Berlin şehrinde güçlü kuvvetli, boylu boslu, canlı ve kanlı erkekler, ailelerine bağlı vefakâr aile reisleri daha çoktur.

Fransa'da kır ve kasabalarda ortalama boya sahip olanlar şehirlerden daha fazladır. Bu hal hemen çoğu memlekette aynı derecede olup hatta Rumeli ve Anadolu'da uzun boylular çoklukla görüldüğü halde İstanbul ve civarında bunlara pek az tesadüf edilir. Fransa'nın kuzey ve doğu eyaletlerinde diğer eyaletlerine nazaran uzun boylular daha ziyade bulunmasına rağmen Almanya'nın her tarafında ve hükûmet merkezinde ve yanı sıra doğunun ise çoğu eyaletinde uzun boylular şehirlere nazaran daha ziyadedir. Almanya'nın Alsas kıtasıyla Fransa'nın Franche-Comté eyaleti abalisi uzun boylu olmakla bilinirler.

İnsan vücudunun üst kısımları ile alt kısımlarının bazıları arasındaki oran, kimi karşılaştırmalara, tanımlamalara sebep olmuştur. Örneğin kollarını doğruca açan bir adamın iki kolunun toplam uzunluğu o adamın boyuna eşittir. Belden itibaren ayaklarının topuğuna kadar olmak üzere iki bacağının toplam uzunluğu da boyun toplam uzunluğuna eşittir. Ancak baş, bütün bir vücut yüksekliğinin sekizde birini teşkil eder. Başın bedenle karşılaştırılmasına gelince baş vücut kısımlarının en yüksekliği olmakla birlikte en küçüğüdür.

Erkekte ayak onda bir oranında baştan daha uzundur. Kadında ise iki uzvun uzunluk miktarı eşittir. Erkeğin dirseği kadının dirseğinden daha uzundur. İnsan vücudunun yukarı kısmı aşağı kısmından daha geniştir. Erkeğin ve kadının beyin ve akli yetileri ile gözlemlenebilen vücut kısımları arasında az ve çok bir fark mevcuttur. Erkek her hususta kadına galip ve üstündür. Hatta bu durum erkeği ve kadını hemen aynı cüssede ve aynı boyda bulunan Çerkez, Gürcü, Arnavut ile Avrupa memleketleri merkezine ve doğusunun erkek ve kadınları boyca eşit olan yerlerinde bile ortaya çıkmaktadır. Hangi milletten olursa olsun erkeğin maddi ve manevi özelliklerinin kadınınkine galip ve üstün bulunduğu müspet ve muhakkaktır.

Bir metre ve 65 santimetre boyunda bulunan bir adamın ağırlığı 65 kilodur. Erkekler daima kadınlardan beden yönünden ağırdırlar. Bu fark asıl olarak doğumdan itibaren mevcuttur. Kız ve oğlan bireylerden oluşan yirmi çocuk üzerinde elde edilen verilerden vaktinde ve bedensel olarak tam doğmuş bir çocuğun 6 libre (3 kilogram) bulunduğu anlaşılmıştır. Bu altı libre ortalama ağırlıktır ve kız çocukları 6 libreden biraz daha noksan vardır. Erkek çocuk 3,20 kilogram ise kız çocuğu 2,91 kilogram olur.

Yeni doğan bir çocuğun boyu takriben elli santimetre yani yarım metredir. Bir bireyin en iyi büyüme – gelişme gösterdiği ve ağırlığının arttığı yıl birinci yıldır. İkiz olarak doğan iki kız çocuğunun ağırlığı altı ay sonra iki katına, bir yaştan sonuna ise ağırlıkları üç katına ulaşmıştır. Genellikle doğduğunun yedinci gününden itibaren birinci ayın her gününde çocuğun ağırlığı 15 gram artar. Sonra bu artış yavaşlamaya başlar. Şöyle ki son aylarda beden ağırlığı günlük olarak ancak 6, 7 gram artar. Gençlik döneminin on ikinci senesinde reşit olan erkek çocuklarıyla kız çocukları hemen hemen ağırlıkça eşittir.

Bir erkeğin boy uzunluğu azami olarak otuz yaşına kadar devam eder. Yani boyu otuzuna kadar uzar ve beden ağırlığı da kırkına kadar devam eder. Elli yaşından itibaren beden ağırlığı azalmaya başlar. Seksen yaşına varan bir adam ağırlığından altı kilogram ve boyundan yedi santimetre kaybeder. Kadın azami olarak beden ağırlığını elli yaşından itibaren kaybetmeye başlar. Altmış yaşından seksen yaşına kadar ağırlığından 6, 7 kilo ve boyunun uzunluğundan ise 8, 9 santimetre kaybeder. Büyüme ve gelişme devresini tamamlamış olan bir erkekle bir kadının tartıldıkları zaman doğdukları vakitteki ağırlıklarına göre takriben yirmi defa daha fazla bir fark görülür. Boylarına gelince doğdukları zamanki boylarına nazaran üç kat fark olur. Yani doğduklarında boylarının yüksekliği veya uzunluğu yarım metre ise büyüme ve gelişme devresini bitirdiklerinde boylarının uzunluğu bir buçuk metre olur.

Bir yaşına erişen çocuğun ağırlığı, doğduğu zamanki ağırlığının üç katıdır. Bir yaştaki ağırlığın iki katına ulaşması için altı sene ve dört misline ulaşması için de on üç senenin geçmesi gerekir. Boyun uzayıp uzamamasının, beden ağırlığının artıp artmamasıyla ilişkisi vardır. Asıl sorun vücudun muntazam büyüme ve gelişme bulup bulmamasındadır. Vücut büyüme ve gelişme buluyorsa ağırlık artar ve boyu da uzar. Büyüme ve gelişmeyi destekleyen ve geriletken sebepler (genliğe mahsus suiistimal ile uyuşturucu alışkanlığı, gıdasızlık, beslenememek, rutubet vb.) varsa büyüme ve gelişme yavaşlar ve nihayetinde boy uzamaz ve beden ağırlığı artmaz.

Boyun uzamasıyla beden ne zamanlarda ne miktar arttığını gösteren bir cetveli de aşağıda sunuyoruz.

Yaş	Erkek		Kadın	
	Boy	Ağırlık	Boy	Ağırlık
Doğduğu zaman	50 cm	3 k	49 cm	2.90 k
Bir yaştaki	70 cm	9 k	79 cm	8.80 k
Yedi yaştaki	1.1 m	18 k	1.08 m	17.50 k
On iki yaştaki	1.38 m	30 k	1.35	30 k
On dört yaştaki	1.5 m	38 k	1.45	36 k
Yirmi yaştaki adamın	1.65 m	60 k	1.57	51 k
Otuz beş yaştaki adamın	-	62 k	-	54 k
Kırk yaştaki adamın	-	-	-	55 k
Yetmiş yaştaki adamın	1.62 m	59.7 k	1.51	51 k
Doksan yaştaki adamın	1.61 m	58 k	1.50	49 k

Cetvelde cm harfleri santimetreye, m harfi metre ve k harfi kiloya işaret eder.

Bir vücut, katı kısımlar ile sıvı kısımlardan oluşmuştur. Katı cisimler: kemikler, adaleler yani etler, hücrel dokular, bağır, beyin, ciğer ve yürek gibi uzuvlardan ibarettir. Akıcı cisimler: Kan, lenf, sperm, safra, beden yapısını teşkil eden yaratıcı maddelerden oluşmuştur. Ölümden sonra ceset suyu uzaklaştırıldığında yani kurutulduğu zaman ağırlığının 2/3 katı (yüzde 66) sudan ibaret olduğu anlaşılmıştır. Bu su, hayat için elzemdir. Vücudun sert kısımlarında dahi su mevcuttur. Hatta dişlerin bile yüzde onu sudan ibarettir.

Erişkin bir insan vücudundaki kanın miktarı ortalama olarak beş kilodan ibaret olup beden ağırlığının on üçte birini teşkil eder. Yararlı öğeleri iyi teşekkül etmiş, sıhhati yerinde bir adamın vücudundaki oranı bire yirmidir. Yararlı öğeleri bu orandan fazla bulunduğu takdirde semizlik ve şişmanlık vukua gelir. Sözü geçen orandan aşağı olduğu takdirde ise zayıflık ve cılızlık meydana gelir. Bazen yararlı öğelerin tedricen birikmesiyle bedenin oluşumu ve mizacı değişime uğrar ki buna yüksek tabiatlı tabir olunur.

Yeni doğan bir çocuğun boyunun birer aylık aralıklarla ne kadar uzadığını sunuyoruz:

	Bir ayda uzama miktarı
Yeni doğan çocuğun boyu 50 santimetredir	-
Bir aylık çocuğun boyu 54 santimetredir	4 santimetre
İki aylık çocuğun boyu 57 santimetredir	3 santimetre
Dört aylık çocuğun boyu 62 santimetredir	2 santimetre
Beş aylık çocuğun boyu 64 santimetredir	2 santimetre
Altı aylık çocuğun boyu 65 santimetredir	1 santimetre
Yedi aylık çocuğun boyu 66 santimetredir	1 santimetre
Sekiz aylık çocuğun boyu 67 santimetredir	1 santimetre
Dokuz aylık çocuğun boyu 68 santimetredir	1 santimetre
On aylık çocuğun boyu 69 santimetredir	1 santimetre
On bir aylık çocuğun boyu 70 santimetredir	1 santimetre
On iki aylık çocuğun boyu 71 santimetredir	1 santimetre

İkinci senesi yani çocuk iki yaşına vardığında boyu on santimetre uzar. Şiddetli bir büyüme ve gelişme müstesna olmak üzere boyun yılda ne kadar uzadığını veya kısalacağını da sunuyoruz:

Yaş	Boy	Yıllık Artış Miktarı
Doğduğu zaman	50 santimetre	-
Bir yaşında	70 santimetre	20 santimetre
İki yaşında	80 santimetre	10 santimetre
Üç yaşında	87 santimetre	7 santimetre
Dört yaşında	93 santimetre	6 santimetre
Beş yaşında	98 santimetre	6 santimetre
Altı yaşında	1.04 santimetre	6 santimetre
Yedi yaşında	1.10 santimetre	6 santimetre
Sekiz yaşında	1.17 santimetre	7 santimetre
Dokuz yaşında	1.23 santimetre	6 santimetre
On yaşında	1.29 santimetre	6 santimetre
On bir yaşında	1.34 santimetre	5 santimetre
On iki yaşında	1.40 santimetre	6 santimetre
On üç yaşında	1.45 santimetre	5 santimetre
On dört yaşında	1.50 santimetre	5 santimetre
On beş yaşında	1.54 santimetre	4 santimetre

Bu cetveldен bir çocuğun boyunun 5 yaşında iki misli ve 10 yaşında üç misli arttığı anlaşılıyor.

On on beş yaşlarında çocukların hastalanmamalarına çok dikkat ve itina edilmelidir. Vahim bir hastalığa (mesela tifo gibi) yakalandıkları zaman boydan mahrum olurlar. Başka bir deyişle hastalık, vücudun büyüme ve gelişmesine ve boyun uzamasına engel olur. Vücut, ne kadar genç olursa büyüme ve gelişme de o derece süratle gerçekleşir. Bu sebeple çocukları gayet havadar mahallerde bulundurmali, gezdirmeli, küçük beyinleri lüzumundan fazla işgal ve

paylanmamalıdır. Bu da büyüme ve gelişmesine ve boyunun uzamasına engeldir. Daima idman yaptırmalı. Midelerini lüzumsuz şeylerle doldurmamalı ve bozmamalı, daima besleyici ve kuvvetlendirici gıdalar vermelidir.

Kemik hastalıkları ilk sene zarfında görülür. Bu hastalık, kemiklerin gelişmemesine sebep olur ve büyüme ve gelişmeye mani olur. Çocukların büyüme ve gelişmesine gayet dikkat ve itina etmelidir. Bazı çocukların aksine, bazıları da boyuna büyürler. Arada oran ve genel görünümü dikkate alarak tedbir almak gereklidir. Büyüme ve gelişmeden geri kalan çocuklar zayıf düşerler ve kansızlığa yakalanırlar. Simaları renksiz ve solgun olur. Ablâk ve tabiatlarını değiştirirler. Evvelce zeki faal ve cerval iken sonra tembel ve çelimsiz olurlar. Yorgunluğa asla tahammül edemezler. Daima istirahat etmek ve uyumak isterler. Bu gibi durumda hemen çocuğa mevkî ve havası güzel bir yere göndererek hava değişikliği ettirmelidir. Büyüme ve gelişmeye mani belirtiler anlamında kalbi, kemikleri, midayı ve sinirleri bozuk kılar. Dizlerde ve bacaklarda derinden ağrı ve sızı his edilir. Bir de büyüme ve gelişme sıtması vardır ki annelerin buna dikkat etmeleri gereklidir. Zayıf ve kansız asabi gençlerde heyecanlı kalp ve his gözlemlenir. Bundan başka daha birtakım rahatsızlıklar ortaya çıkar ki bunların anlatılmasına kitabımızın hacmi müsait değildir.

Büyüme ve gelişmeyi muntazaman temin etmek ve otuz yaşına kadar boyu uzatmak için daima iyi beslenmeye ve kuvvetlenmeye dikkat etmek gereklidir. Zihni hiçbir şey ile yormamalı. Gençliğe has alışkanlıklara ilişkin suiistimler boyu kısaltır, kamı azaltır zafiyeti ortaya çıkar. Nihâyet vücudu tahrip eder ve tüketir. Daima havadar yerlerde oturmalı ve gezmeli. Gam kederden kurtulmalı. Tereyağı, bal, yumurta, süt, kaymak, balık ve benzeri deniz ürünleri gibi daima besleyici özellikleri olan gıda ürünleri ve güç katıcıları tüketmelidir. Bilhassa bu türlü besleyici özellikleri olan gıda ürünlerinin gençlikte tüketimine devam ve her türlü suiistimalden kaçınmalıdır ki vücut kuvvetlensin, büyüme ve gelişme tam bulsun ve boyu uzun olduğu gibi istenilen kuvveti de edinmiş olsun.

Aşağıda tavsiye ettiğimiz şuruplar kemik hastalığı, kansızlık, zafiyet, boyu uzatmak, vücutta kuvvet vermek, kemikleri büyütmek, kasları artırmak ve asabiyetten yani sinirlilikten kurtulmak için gayet tesirli ve yararlıdır. Her vücut bu şuruplardan istifade edebilir. Çilek şurubu, gliseru fosfat düşü şurubu, iyot tanik şurubu, ceviz yaprağı şurubu, gliseru fosfatlı iyot tanik şurubu, gliseru fosfatlı ceviz yaprağı şurubu, tıpta vücudu kuvvetlendiren, semizlik sağlayan, kansızlığı ve zafiyeti yok eden, asabiyete mani olan en fazla iyot, çelik, fosfor ve arsenik vb. İyi hava, iyi su, iyi gıda ve iyi deva, iyi bir mesken, her türlü uğraş, yorgunluk ve serbest bir beyin, müsterih bir vicdan, eziyet ve sıkıntılara maruz kalmayan bir vücut, güçlü kuvvetli, kanlı canlı ve boylu boslu olmak için vücutta gerekli ve zorunlu olan etkili araçlar ve faydalardır.

Şu hâlde biz de Almanlar gibi olabilir miyiz? Bizler evlatlarımızın zekâsını bile bazı şartlar ve koşullar altında onlar gibi yapabiliriz. Bu şartlar ve koşullara dikkat etmek ve uymak gereklidir. Çünkü Almanlar ilk olarak sağlam ana ve babadan doğuyorlar. İkinci olarak ciddi talim ve terbiye aldıkları gibi dindar ve halûk insanlar oldukları için gençliklerinde hava ve bevese tâbi olmazlar ve bu sebeple vücutlarını yıpratmazlar.

Üçüncü olarak yemelerine ve içmelerine iyi dikkat ederler ve bira içerler. Gayet hâlis ve temiz biranın bazı faydaları vardır. Meselâ bizim yerli biralar gibi sudan ibaret biralardan fayda yerine zarar görülür. Hâlis bira, şüphesiz uygun miktarda alındığında iştahı açar, çok yemek yedirir. Hamile kadınların sütünü artırır. Bazı zayıf bünyelere de fayda sağlar ve hatta bazı vücutlara semen verir. Olur da herkesin kendi kendisine uygun fiyata idareli, sıhhi bir biranın nasıl imal ve hazırlanacağını ayrıca bir kitap ile bildireceğiz. Dördüncü olarak Alman kadınları kadınlık ve annelik için yaratılmış kimselerdir. Çocuklarına pek iyi bakarlar ve onları iyi bir surette yetiştirirler. Bu sebeptendir ki çocukları kırmızı yüzlü, canlı ve kanlı, boylu boslu birer erkek olarak meydana gelirler. Evlatlarımıza iyi bakalım. İyi ve sağlam evlat yetiştirelim. Nasıl yetiştirileceği Alman Usulü Çocuk Yetiştirmek kitabında tarif edilmiştir. İyi yetiştirilen evlat bizim için güzel, sevimli, sağlam ve gülbüz bir evlat, vatan için de güçlü kuvvetli boylu boslu birer fert ve faydalı birer birey olurlar. Kitabımızın hacmine göre kuvvetli ve uzun boylu evlat yetiştirmeye ait bildireceğimiz önlem ve önerilerimiz bunlardan ibarettir.

Son

Değerlendirme ve Sonuç

15. yüzyıldaki bilimsel gelişmeler ve coğrafi keşiflerle birlikte yeryüzünde daha önce benzerine pek rastlanılmayan yeni bir ekonomik sistemin özelliklerini taşıyan sömürgecilik faaliyetleri başlamıştır. Bu faaliyetler sonucunda, Avrupalı devletlerin dünyanın geri kalanında yaşayan halklarla karşılaşması ve çoğu durumda keşfedilen bu yeni yerlerin fethedilmesi sonucu, Modern Dünya Sistemi kuruldu. 19. yüzyılın ortalarına kadar karşılaşılan bu halkların akademik bir disiplin içerisinde incelenmesi tam anlamıyla mümkün olamamıştır. Ancak 1850’lerden itibaren bu halklar üzerine yapılan çalışmalar ‘Antropoloji’ adı verilen yeni bir disiplinin çalışma konusu oldu (Gulbenkian Komisyonu, 2009). O dönemden günümüze bir disiplin olarak antropolojinin ortaya çıkışı ve geçmişi sadece Türkiye’de değil, dünyada da pek iç açıcı olmayan eleştiri ve yaklaşımlara maruz kalmıştır. Antropolojiye yönelik bu eleştirilerin başında antropolojinin “sömürgeciliğin bilimi” olduğu görüşü vardır. Bir diğer önemli eleştiri ise antropolojinin “ırkçılığa en çok katkı sağlayan disiplin” olduğu yönündedir (Münüsoğlu, 2010). Bir bilim dalı için kısa sayılabilecek olan bir buçuk asırlık geçmişiyle, belki de bugüne kadar yeryüzünün gördüğü en temel sorunların başında gelen ırkçılık ve sömürgecilik faaliyetlerinin sonuçlarının doğurduğu buhranlarla adının anılması antropoloji için büyük bir talihsizliktir. Tabii ki bu talihsizlik sadece antropolojiye özgü bir durum değildir. Özellikle, 19. ve 20. yüzyıldaki bilimsel, toplumsal ve özellikle siyasal alandaki gelişmeler de bu talihsizlikten nasibini almıştır. Farklı alanlardaki bu yeni gelişmeler ırkçılığın fitilini ateşlese de ırkçılığın ve insanları farklı sınıflara ayırmanın kökenleri tarih öncesi dönemlere kadar dayanmaktadır. Geçmişte bazı toplumlarda farklı amaçlarla insanlar başta ten rengi olmak üzere kimi fiziksel özelliklerine göre farklı gruplara ayrılmaktaydı.

19. ve 20. yüzyıllarda biyoloji ve genetik alanındaki yeni gelişmeler ve bu alanlardaki çalışmaların etkilerinin toplumsal alanda ve sosyal bilimlerde hissedilmesiyle başlayan yeni süreçte birçok yeni akım ve yaklaşım ortaya çıkmıştır. İşte bu dönemde ortaya çıkan öjenizm: ırkın kontrolü ve ıslahını sağlayan bir çalışma alanı olarak tanımlanan biyososyolojinin uygulama alanı olarak geniş anlamıyla, hastalıklardan arındırılmış ve sağlıklı bir insan topluluğu veya “ırk” yaratmayı amaçlayan pratik ve teorik bir yaklaşımdır (Münüsoğlu, 2010). Öjenik yaklaşımlar ilk başlarda, ölümcül sonuçlar doğurabilen genetik hastalıkların ve bu hastalıklara sahip bireylerin yeni yavrular meydana getirmelerini engelleyerek bu tür kalıtsal anomalilerin toplum içerisindeki devamlılık riskini ortadan kaldırarak daha sağlıklı nesillerin yetiştirilmesi amacına hizmet etmiştir. Bu bakımdan ilk başlardaki öjenik yaklaşımlar için tamamıyla tıbbi hatta hümanist olarak nitelenebilecek bir özelliğe sahip oldukları söylenebilir (Münüsoğlu, 2010). Fakat Almanya’daki nasyonal sosyalizmle birlikte, öjenizm, ilk başlardaki amacından sapmış, tıbbi ve hümanist özelliklerinden farklılaşarak, üstün ırkı yaratmanın aracı olarak kullanmıştır. Öjenik yaklaşımlar ve bu yaklaşıma dayalı politikalar, Almanya’nın yanı sıra özellikle, Fransa, İngiltere, Sovyetler Birliği, Amerika Birleşik Devletleri, İsveç ve Finlandiya gibi ülkelerde farklı toplumsal ve siyasal kesimler tarafından çeşitli amaçlarla desteklenmiştir. Irk kavramının tarihine ve özellikle 20. yüzyılın ilk yarısındaki gelişmelerin arka planına kısaca değindikten sonra Unesco’nun bu konuya ilişkin bildirisi ve modern biyoloji ve antropoloji çalışmalarında ırk kavramının nasıl ele alındığının açıkça belirtilmesi, Avan-zâde’nin bu çalışmasındaki yaklaşımının anlaşılması açısından önemlidir.

Unesco 26 Mayıs 1952 tarihinde yayınladığı bildiride “belirgin ve aynı zamanda kalıtsal olan; mutasyon, doğal ayıklanma, izolasyon ve karışma gibi etmenlerin sonucunda ortaya çıkan bedensel farklılıklarla belirlenen insan birimlerini” ırk olarak tanımlamıştır. Ayrıca, Unesco tarafından ırklar “Homo sapiens türünün, diğerlerinden farklı fakat kendi aralarında benzer fenotiplerden oluşan ana dalları ya da alt türleri” şeklinde de tanımlanmaktadır (Gültekin & Koca, 2002). Biyolojik bakımdan ırk az ya da çok coğrafik açıdan izole olmuş, ortak gen havuzunu paylaşan ve diğer popülasyonlardan farklı allel frekansına sahip bireyler topluluğudur. Hayvanlar âleminde genellikle

alt-tür (sub-species) ile sinonim olarak kullanılsa da (Gültekin & Koca, 2002) ırk alt türden daha dar bir kategoriye karşılık gelmektedir.

Modern antropoloji çalışmalarında antropologlar “ırk kavramı”nı, günümüzde ve geçmişte yeryüzünün farklı bölgelerinde yaşayan insan (*Homo sapiens*) popülasyonlarının, kalıtsal, coğrafik, iklimsel ve kültürel etmenlere bağlı olarak göstermiş olduğu biyolojik çeşitlilik olarak tanımlamaktadırlar. Başka bir ifadeyle antropolojik bakış açısında, her bir özellik tek başına ele alınmaz ve ırk: belirli bir bölgede yaşayan, bazı genlere aşağı yukarı eşit oranda sahip bulunan bireylerin oluşturduğu ünite olarak da tanımlanmaktadır (Gültekin & Koca, 2002). Irklar arasında her ne kadar gen frekansları açısından farklar ortaya çıksa da daima bir genetik karışma potansiyeli bulunmaktadır.

İrk kavramına ilişkin iki farklı temel yaklaşım vardır. Bunlardan birincisi objektif bir biyolojik sınıflama sistemi şeklindedir. Yani objektif bakış açısı, kalıtım ve çevresel faktörlerin karşılıklı etkileşimi sonucunda ortaya çıkan sonuçların genler, deri rengi, kan gruplarının frekansları ve uyum kapasiteleri gibi özelliklerle değerlendirilmesidir. Diğer ise kültürel sınıflamadır ve dil, sosyal kimlik ve kendi olma ile açıklanmaktadır. Bu konuya ilişkin antropolojik çalışmalarda insanın biyolojik çeşitliliği ve davranış örüntüleri biyolojik temelde, kültürel unsurlar da dikkate alınarak gerçekleştirilmektedir (Molnar, 2015).

Avan-zâde Mehmed Süleyman’ın metnini 1916 yılında kaleme aldığı dikkate alınırsa, yazarın bu çalışmasında, ırk kavramına objektif bir bakış açısıyla yaklaştığı ve o dönemdeki tamamıyla tıbbi ve hümanist öjenik yaklaşımın etkisinde olduğu anlaşılmaktadır. Diğer taraftan bu tür bir inceleme için Almanların seçilmesinin de iki belirgin nedeninin olduğu göze çarpmaktadır. İlk olarak Almanların daha sağlıklı nesiller yetiştirmek amacıyla diğer birçok topluma göre çok daha fazla çaba sarf ediyor olması ki yazar bu durumu metin içinde açıkça ifade etmektedir. Bir diğer neden ise her ne kadar yazar tarafından çalışma içinde yer verilmemiş olsa da dönemin siyasal ve politik konjonktürü dikkate alındığında çalışmanın Osmanlı-Almanya yakınlaşmasına yönelik bir propaganda eseri olarak yayımlanmış olmasıdır.

Fiziksel büyüme çalışmaları, antropometrik tekniklerin kullanılarak büyüme - gelişme aşamalarının incelenmesi esasına dayanır. Bu tür çalışmalar genelde, biyolojik antropolojinin özelde ise fizik antropolojinin başlıca konuları arasında yer almaktadır. Hem tarihsel hem de antropolojik çalışmalarda büyüme ve gelişmeye özel bir ilgi vardır (Waldron, 2008). Büyüme-gelişme, biyolojik antropoloji çalışmalarında özellikle iskelet toplulukları üzerine yapılan çalışmalara oldukça önemli katkılar sağlayan bir alandır. Bu çalışmalar kapsamında, beden yüksekliği (boy), beden ağırlığı (kilo), duruş ve şekil yani vücudun bir bütün olarak görünümü, kemiklerin oluşumu, kemiklerdeki şekil bozukluklarının yanı sıra tüm bunlara etki eden hormonlar, genetik, beslenme ve yaşam tarzı faktörlerine ilişkin özellikler araştırılmaktadır. Bir bireyin büyüme ve gelişmesi üzerinde kalıtım, büyüme hormonları ve tiroit bezi tarafından salgılanan tiroksin hormonu ve beslenme belirleyici rol oynar. Fakat bir popülasyondaki bireyler genel olarak benzer genetik alt yapıya sahiptirler. Bu nedenle boy ve beden yapısı üzerinde beslenme diğer faktörlere oranla, özellikle ergenlik dönemi ve aktif büyüme esnasında daha önemli bir faktör haline gelebilmektedir. Dolayısıyla farklı insan toplulukları ve iskelet grupları arasındaki karşılaştırmalarda beslenme ve geçim tarzı ayırt edici bir gösterge olarak öne çıkmaktadır (Waldron, 2008).

Bu çalışmada eserin fiziksel büyüme çalışmaları açısından yerinin belirlenmesi adına ülkemizdeki biyolojik antropoloji ve fizik antropoloji çalışmalarının tarihçesine ilişkin farklı yıllarda hazırlanmış bibliyografya çalışmalarının (Duyar, 1999, 2010; Erdentuğ, 1985; Günay & Başbüyük, 2015; Günay

& Şarbak, 2105; Neyzi ve diğ., 2013) yanı sıra farklı çalışma alanlarından fiziksel büyüme ve gelişmeye ilişkin kaynak taraması yapılmıştır (Ek)⁶.

Avan-zâde çalışmasında kullandığı verilere ilişkin doğrudan kaynak belirtmemişse de eserin akışı içinde kimi şahıs ve belgelere göndermelerde bulunmaktadır. Eserin tamamı genel hatlarıyla değerlendirildiğinde, yazarın bu çalışmasının farklı çalışmacılar, belgeler, gözlemler ve çeşitli alanlardan elde ettiği geniş bir araştırmayı kapsadığı anlaşılmaktadır. Eser belirli zaman dilimlerine göre boy ve ağırlık gibi antropometrik ölçüm ve oranlarının aktarıldığı, büyüme ve gelişme evrelerinin açıkça anlatıldığı, beslenme, geçim tarzı, toplumun fiziki ve kültürel çevreye uyarlanması gibi konuları içeren, fiziksel büyüme ve gelişmeye ilişkin ilk fizik antropoloji çalışmalarından biri olması bakımından önemlidir. Avan-zâde'nin farklı alanlardan çeşitli veriler toplayarak derlediği çalışma, eser ile aynı dönemde kaleme alınmış Nafî Atuf'un *Şakirdlerimizin nema-yı bedenisi* adlı çalışması ile birlikte değerlendirildiğinde, eser toplum ve çocuk sağlığı araştırmaları ve fizik antropoloji tarihi araştırmaları bakımından da önemli bir kaynak niteliğindedir. Ayrıca günümüzden bir asır önce gerçekleştirilen bu yayınlara ilişkin verilerin birlikte değerlendirilmesinin günümüz çalışmalarına da ışık tutacağı kanısındayız.

Ek: 19. Yüzyıldan Günümüze Balkanlar ve Andolu'da Fiziksel Büyüme - Gelişmeye İlişkin Yapılan Bazı Çalışmalar			
Yayın Yılı	Yazar	Yayın	Yayın Yeri
1873	Weisbach A.	Die Shädelform der Turken, Mittheil.	<i>Anthrop. Gesell. Wien</i>
1884	Weisbach A.	Die Serbo Kroaten	<i>Berlin</i>
1891	Bassanowitsch J.	Materiaux pour l'ethnographie sanitaire de la Bulgarie, <i>District de Lom.</i>	<i>Sofia</i>
1891	İvanovsky A.A.	Les Turkmènes et les Turcs d'après les recherches craniométriques	<i>Bull. Soc. des amis des Sc. nat. de Moscou</i>
1895	Chantre E.	Recherches anthropologiques dans l'Asie occidentale: missions scientifiques en Transcaucasie, Asie mineure et Syrie -1890-1894-	<i>Extrait Des Archives Du Muséum D'histoire Naturelle De Lyon, t. VI.</i>
1909	Deniker J.	La taille en Europe. La taille des populations Turco-tartars et des Caucasiens.	<i>Bulletins et Mémoires de la Société d'anthropologie de Paris</i>
1911	Luschan F. V.	The early inhabitants of Western Asia	<i>The Journal of the Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland</i>
1911	Pittard E.	Anthropologie de la Roumanie: Les Peuples Sporadiques de la Dobrodja. IV. Contribution À L'étude Anthropologique Des Turcs Osmanlı	<i>Bulletin de la Société Roumaine des Sciences Bucarest-Roumanie</i>
1915	Pittard E.	Anthropométrie Comparative Des Populations Balkaniques	<i>Bulletin de la Société Roumaine des Sciences Bucarest-Roumanie</i>
1916	Avanzâde Memduh Süleyman	Almanlar Gibi Kuvvetli ve Uzun Boylu Nasıl Olmalı?	Orhaniye Matbası -İstanbul
1917	Kansu N.A.	Şakirdlerimizin nema-yı bedenisi	<i>Muallim Mecmuası</i>
1920	Pittard E.	Les peuples des Balkans — Recherches anthropologiques dans la péninsule des Balkans, spécialement dans la Dobroudja	<i>George and Cie et Leroux, Paris</i>
1926	Nureddin E.N., Mouchet, Süreya Hakkı İ.	Étude comparative de la race Turque et de quelques autres races vivant à Constantinople	<i>Revue Turque d'Anthropologie</i>

⁶ Kitap, kitap bölümleri, makaleler, bilimsel toplantılarda sunulan ve bildiri kitaplarında tam metin olarak basılan bildiriler

1927	Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü	Turkish Anthropometric Survey	<i>Hüsnü Tabiat Basımevi</i>
1929	Pittard E., Donici A.	Contribution a l'etude anthropologique des Turcs d'Asie Mineure	<i>Revue Turque d'Anthr, İstanbul</i>
1931	Kansu Ş.A.	Anadolu ve Rumeli Türklerinin antropometrik tetkikleri, birinci muhtıra: Boy ve gövde nispetleri	<i>Türk Antropoloji Mecmuası</i>
1931	Kansu Ş.A.	Anadolu ve Rumeli Türklerinin antropometrik tetkikleri, ikinci muhtıra: Etraf ve baş nispetleri	<i>Türk Antropoloji Mecmuası</i>
1931	Hauschild M.W., Wagenseil F.,	Anthropologische Untersuchungen an anatolischen Türken	<i>Zeitschrift für Morphologie und Anthropologie</i>
1937	İnan A.	Une etude anthropometrique sur 200 femmes Turques	<i>En Turquie</i>
1938	Tümay S.B.	Üsküdar süt ve mektep çocukları dispanseri çalışmasından: çocuklarda büyüme nisbetleri	<i>Birinci Türk Çocuk Hekimliği Kongresi, Ekspres Basımevi</i>
1939	Alantar İ.H.	Türk çocuklarında antropometrik ölçüler	<i>İstanbul Ekspres Basımevi</i>
1939	Çınar N.	Ankara Devrim İlkokul talebelerinden 433 kız ve erkek çocuk üzerinde antropometrik bir tetkik ve neticeleri	<i>Türk Antropoloji Mecmuası</i>
1939	Gökçül N.	Ankara İsmetpaşa İlkokulu talebelerinden 422 kız ve erkek Türk çocuğu üzerinde antropometrik araştırmalar ve neticeleri.	<i>Türk Antropoloji Mecmuası</i>
1939	Güngör K.	Denizli mıntıkası yörükleri üzerinde antropolojik bir tetkik ve neticeleri	<i>Türk Antropoloji Mecmuası</i>
1939	Kansu Ş.A.	Kız ve erkek Türk çocukları üzerinde antropometrik araştırmalar (Recherches anthropometriques sur des enfants turcs des deux sexes)	<i>Belleten</i>
1939	Kınay M.	Ankara Gedikli Ortaokulu talebelerinden 200 erkek çocuk üzerinde antropometrik bir tetkik ve neticeler(La croissance chez les eleves de sexe masculine d'une ecole secondaire)	<i>Türk Antropoloji Mecmuası</i>
1939	Kökten K.	Samsun ilkokul çocukları üzerinde antropometrik araştırmalar (Recherches anthropometriques sur les eleves des ecoles primaires de Samsun).	<i>Türk Antropoloji Mecmuası</i>
1939	Tümay S.B.	Çocuklarda Büyüme Nisbetleri	<i>Birinci Türk Çocuk Hekimliği Kongresi, Ekspres Basımevi</i>
1940	İlbars N.	Ankara ilkokul çocuklarının bedeni kabiliyetleri üzerine araştırmalar	<i>Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Antropoloji ve Etnoloji Enstitüsü Neşriyatı</i>
1940	Yalım Z.	Türkiye'de mektep çocuklarının boy ve ağırlıkları	<i>İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası</i>
1947	Eckstein A, Eppenstein F, Akademir G.	Normal Türk meme çocuklarının birinci yaştaki ağırlık artışı	<i>Başbakanlık İstatistik Genel Müdürlüğü Yayınları, Hüsnü Tabiat Basımevi</i>
1947	İnan A.	Türkiye halkının antropolojik karakterleri ve Türkiye tarihi : Türk ırkının vatanı Anadolu	<i>Türk Tarih Kurumu Basımevi</i>
1949	Işıklar İ.	Türk Çocuklarının Bülüğ Yaşı Üzerinde Araştırmalar	<i>Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi</i>
1950	Binbaşioğlu C.O.	Ankara'da ilkokul çocuklarının beden gelişimi üzerinde bir inceleme	<i>Ankara: Sanat Basımevi</i>
1954	Bostancı E.Y.	Ankara'da Türk okul çocuklarında boy büyümesi üzerinde bir araştırma	<i>Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi</i>
1955	Bostancı E.Y.	Ankara'da Türk okul çocuklarında büst ve alt taraf kısımlarının büyümesi üzerinde bir araştırma	<i>Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi</i>

1956	Bostancı E.Y.	Türk erkek ve kız çocuklarında kol, üst kol, ön kol ve el büyümesi ile bedenin diğer kısımları arasındaki korelasyonlar üzerinde bir araştırma	<i>Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi</i>
1957	Bostancı E.Y.	Türk erkek ve kız çocuklarında bedenin genişlemesine büyümesi ile proporsiyonlarının değişmesi üzerinde bir araştırma	<i>Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi</i>
1960	Soysal S.S., Gürson C.T., Neyzi O.	İstanbul çocuklarında fizik gelişme normları	<i>16. Milli Türk Tıp Kongresi</i>
1960	Çiner R.	Anthropometry of Turkish females	<i>Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi</i>
1961	Köksal O., Yılmazsoy H.	Growth rates of preschool children in Bursa, Turkey: A pilot study	<i>Türk J Pediatr</i>
1963	Hertzberg H.T.E., Churchill E., Dupertuis C.W., et al.	Anthropometric Survey of Turkey, Greece and Italy	<i>Pergamon Press</i>
1965	Saatçioğlu A.	Türk kadınları ve Türk erkeklerinin boy uzunlukları ile başlarının en büyük uzunluğu ve en büyük genişliği arasındaki korelasyonun biyometrik izahı	<i>Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi</i>
1966	Gürson C.T., Neyzi O.	İstanbul'un Rami gecekondu bölgesinde çocuk sağlığı konusunda araştırmalar	<i>İstanbul: Kâğıt ve Basım İşleri.</i>
1966	Neyzi O., Gürson C.T.	Physical measurements on two groups of Istanbul children: Normal and undernourished	<i>Compte Rendu de la IIIe Reunion des Equipes Charges des Etudes sur la Croissance et le Developpement de l'Enfant Normal, Stockholm</i>
1966	Neyzi O., Tanman F., Saner G., Öztekin B., Özalp C., Gürson C.T.	Physical measurements on children of different social background in Istanbul	<i>Proceedings of the VIII th International Congress of Nutrition, Vol. 4. Hamburg</i>
1966	Özgür S., Özgür T., Savran S.	İzmir il ve ilçelerinde okul çocuklarında sosyo-ekonomik faktörler ile gelişme ve fizik bulgular arasındaki münasebet	<i>Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi</i>
1967	Neyzi O., Yakacıklı S., Tanman F., Öztekin B., Özalp C., Yalçın I., Gürson C.T.	Köy çocuklarının sağlığı. I- Beslenme durumu, büyüme ve gelişme ile bunları etkileyen faktörler	<i>İstanbul Tıp Fakültesi Mecmuası</i>
1968	Nashed S., Bertan M.	Growth and physical development of primary school children in Etimesgut, Turkey	<i>Türk J Pediatr</i>
1969	Demirağ Y.B., Cin S	Ankara Cebeci Abidinpaşa civarında bulunan Tuzlucağır gecekondu bölgesinde 0-6 yaş arasındaki çocuklarda sağlık korunması bakımından yapılan araştırmalar	<i>Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası</i>
1969	Emekli Y.	Türk Silahlı Kuvvetleri Kara Ordusu erlerinin beden yapıları üzerinde bir araştırma	<i>Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi</i>
1969	Neyzi O., Gürson C.T.	Somatik gelişme	<i>TÜBİTAK</i>
1969	Emekli Y.	Yirmi yaş içindeki Türk erkeklerinin ortalama boyları, baş ve skelique endisleri	<i>Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi</i>
1973	Emekli Y.	Boy ile sağ ayak uzunluğu arasındaki bağıntının istatistiksel incelenmesi	<i>Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi</i>
1973	Neyzi O., Yalçındağ A., Alp H.	Heights and weights of Turkish children	<i>J Trop Pediatr</i>
1973	Oral S.N.	Köysel bölgede süt çocuklarının boy, ağırlık, bas çevresi ortalamaları ve büyüme hızı	<i>Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi</i>

1975	Neyzi O., Alp H., Orhon A.	Sexual maturation in Turkish girls	<i>Ann. Hum. Biol.</i>
1975	Neyzi O., Alp H., Yalçındağ A., Yakacıklı S., Orhon A.	Sexual maturation in Turkish boys	<i>Ann. Hum. Biol.</i>
1975	Neyzi O., Alp H.	Relationships between body build and age of menarche in a group of girls of heterogenous socioeconomic background	<i>Nutr. Rep. Int.</i>
1975	Onat T.	İstanbul kızlarında ergenlik çağına büyüme, seksüel gelişme ve kemik olgunlaşması ve bunların birbirleriyle ilişkileri	<i>İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Yay.</i>
1975	Saatçioğlu A.	A biometrical investigation on the three anthropometric characters and their changes according to the socio-economic groups in Turkey	<i>Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi</i>
1976	Özel A.	Etmesgut eğitim ve araştırma bölgesinde 2-27 aylık çocuklarda büyüme ve gelişme durumu	<i>Atatürk Üniversitesi Tıp Bülteni</i>
1977	Köksal O. (Ed.)	Türkiye’de beslenme: Türkiye 1974 beslenme, sağlık ve gıda tüketimi araştırması	UNICEF
1978	Güray O., Tümerdem Y.	İstanbul kenti 7-12 yaş grubu çocuklarda sosyo-ekonomik düzeyin fizik yeteneklere etkisi	<i>İstanbul Tıp Fakültesi Mecmuası</i>
1978	Neyzi O., Binyıldız P., Alp H.	Türk çocuklarında büyüme ve gelişme normları. I-Tartı ve boy değerleri	<i>İstanbul Tıp Fakültesi Mecmuası</i>
1978	Tümerdem Y.	Growth and physical development in primary school children in north-east part of Turkey	<i>Medical Bulletin of Istanbul University</i>
1979	Erem T., Gülesen O., Kan et al.	Bursa il merkezinde ilkököl çocuklarında boy ile baş gelişmesi arasındaki ilişkilerin antropometrik ölçüler yöntemi ile incelenmesi	<i>Bursa Tıp Fakültesi Dergisi</i>
1979	Erem T.	Bursa il merkezinde antropometrik ölçümlerle ilkököl çocuklarının fiziksel gelişiminin incelenmesi	<i>Bursa Üniversitesi Tıp Fakültesi Yay.</i>
1979	Neyzi O., Binyıldız P., Alp H.	Growth standards of Turkish children: heights and weights	<i>Courier</i>
1979	Özgür S.	Gecekondu bölgelerinde ilk okul çocuklarının gelişimleri ve sağlık sorunları	<i>18. Türk Pediatri Kongresi: Türk Çocuğunun Sağlık Sorunları</i>
1980	Korkmaz T.	Türk erkek ve kız çocuklarının doğumdan dokuz yaşma kadar ayağın biyometrik yapısı üzerinde bir araştırma.	<i>Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi</i>
1980	Sahmay S.	Boy uzunluğu ile baş uzunluğu arasındaki ilişkinin yetişkin Türk kadınlarındaki durumu	<i>Trakya Tıp Fak. Der.</i>
1982	Erefe İ., Kocaman G., Bahar Z., Bayık A., Ergin K., Sertbaş G., Argon G., Aydar N.	Büyüme, beslenme ve genel sağlık yönünden kentsel ve kırsal çevre okul çocuklarının farkları üzerine araştırma	<i>Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi</i>
1982	Günöz H., Neyzi O., Binyıldız P.	Skinfold thickness and middle upper arm circumference values in Turkish infants	<i>Proceedings of III. International Congress of Auxology, Growth and Development. Brussels</i>
1983	Aytekin A.H., Dirican M.R.	Gemlik bölgesinde 6-12 yaş çocuklarda fiziksel büyüme ve gelişme I.Ağırlık	<i>Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi</i>
1983	Aytekin A.H., Dirican M.R.	Gemlik bölgesinde 6-12 yaş çocuklarda fiziksel büyüme ve gelişme II.Boy, ağırlığa göre boy	<i>Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi</i>

1983	Neyzi O., Uzel T., Günöz H., Çağal B., Yılmaz M., Uzel N., Saka N.	Growth of body segments in Turkish children	<i>Abstracts of free Papers of the XVIIth International Pediatric Congress, Manila</i>
1983	Neyzi O.	Nutritional assessment - standards and deviations	<i>Pediatrici</i>
1983	Yalaz K., Epir S.	Physical growth measurements of preschool urban Turkish children	<i>Türk J Pediatr</i>
1984	Cireli E., Tetik S.	Ege Üniversitesi öğrencilerinde vücut ve baş normları üzerinde araştırmalar	<i>Ege Üniv. Tıp Fak. Derg.</i>
1986	Baki A., Teziç T.	Physical growth measurements of primary school children living in Trabzon	<i>Türk J Pediatr</i>
1986	Erefe İ., Kocaman G., Bayık A., Bahar Z., Aydemir G.	Bir adölesan çağ kız öğrenci grubunun beslenme ve büyüme yönünden incelenmesi	<i>Ege Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi</i>
1986	Özer G., Burgut H.R., Altınbaşak S., Sen'an D., Yılmaz B., Güney E.	Çukurova'da, 7-15 yaş grubundaki çocuklarda büyüme ve gelişme normları	<i>Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi</i>
1987	Burgut H.R., Özer G.	Adana'da 7-11 yaş grubu çocuklarda beslenme durumu: NCHS/ CDC referans popülasyonu ile karşılaştırma	<i>Doğa Türk Tıp ve Eczacılık Dergisi</i>
1987	Kinik E., Karaman O., Büyükgöbüz A.	Determination of various parameters of sexual maturity in adolescent boys in Ankara.	<i>Türk J Pediatr.</i>
1988	Kinik E., Büyükgöbüz A., Karaman O.	Erkek adölesanlarda biyolojik matürasyona göre antropometrik ölçümler	<i>Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi</i>
1988	Saatçioğlu A.	Growth Standards for 7 to 11-Year-Old Turkish Children	<i>Publication of the University of Kuopio</i>
1989	Balaban S.	Türk erişkinlerde antropometrik ölçümler (Yükseklisans Tezi)	<i>İstanbul Üniversitesi Çocuk Sağlığı Enstitüsü</i>
1989	Erkmen G.	Türk erişkin kızlarının antropometrik değerleri (Yükseklisans Tezi)	<i>İstanbul Üniversitesi Çocuk Sağlığı Enstitüsü</i>
1989	Hatipoğlu E.S., Kavak V.	Çocuklarda boy uzunluklarının yöresel karşılaştırılması	<i>Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi</i>
1989	Korkmaz T.	Çocuklarda boy büyümesi	<i>Selçuk Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi</i>
1989	Sidal M., Darendeliler F., Akar U., et al.	0-7 yaş grubu çocuklarda antropometrik ölçümler ve ölçümlere göre beslenme durumu	<i>Doğa Sağlık Bilimleri</i>
1990	Duyar İ.	10 yaş grubu çocuklarının antropometrik ölçülerinde eşeyssel ve sosyo-ekonomik konuma göre görülen farklılıklar	<i>Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi</i>
1990	Günay U., Sapan N., Salih C.	Determination of arm fat area and arm muscle area norms in children 6-12 years of age in Bursa	<i>Türk J Pediatr</i>
1990	Günay U., Sapan N., Carilli O.	Bursa ilindeki ilkököl çocuklarının büyüme verilerinin değerlendirilmesi	<i>Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi</i>
1990	Günay U., Sapan N., Salih C., Doğruyol H.	Determination of arm fat area and arm muscle area norms in children 6-12 years of age in Bursa	<i>Türk J Pediatr</i>
1990	Hatipoğlu E.S., Kavak V.	Diyarbakır merkez ve kırsal alan ilkököl çocuklarının fiziksel gelişmelerinin cinsiyetlere göre karşılaştırılması I.Ağırlık.	<i>Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi</i>
1990	Hatipoğlu E.S., Kavak V.	Diyarbakır merkez ve kırsal alan ilkököl çocuklarının fiziksel gelişmelerinin cinsiyetlere göre karşılaştırılması II.Boy, boya göre ağırlık	<i>Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi</i>
1990	Müftüoğlu A., Gürün R.	Yetişkin Türk erkeklerinde bazı vücut ölçümleri ve aralarındaki oranlar	<i>Yeni Symposium</i>

1991	Ari Z., Şahinoğlu K., Koldaş T.	17-25 yaş grubu 568 tıp öğrencisinde cranial ve fasial indisler	<i>Tıp Fak. Mecm.</i>
1991	Açkurt F., Wetherilt H.	Türk okul çağı çocuklarının büyüme-gelişme durumlarının Amerikan normlarına göre değerlendirilmesi	<i>Beslenme ve Diyet Dergisi</i>
1991	Şendemir E., Gülesen O., Oygucu I.H., Cankur N.S., İkiz I., Çimen A., Erem T.	Gemlik ilçesi ilkokul öğrencilerinde antropometrik ölçümlerle büyüme gelişmenin değerlendirilmesi: baş uzunluğu ve genişliği, yüz yükseklik ve genişliği ile boy ve ağırlık arasındaki ilişkiler	<i>Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi</i>
1992	Duyar İ.	12-17 yaşlarındaki Türk çocuklarının büyüme standartları (doktora tezi)	<i>Hacettepe Üniversitesi</i>
1992	Güleç E., Duyar İ.	Fiziksel yapının bir göstergesi olarak "boyun çevresi": Yükseköğretim gençliği üzerinde antropometrik bir araştırma	<i>Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi</i>
1992	Oygucu I.H., Gülesen O., İkiz I., Şendemir E., Cankur N.S., Çimen A., Erem T.	Gemlik ilçesi ilkokul çocuklarında antropometrik ölçümlerle pelvis genişliklerinin incelenmesi	<i>Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi</i>
1992	Uysal S., Gürses N., Ertekin C., İşlek I., Aydın M.	Samsun'da yaşayan 12-16 yaş grubu çocukların vücut ölçümleri	<i>Ondokuz Mayıs Üniversitesi Tıp Dergisi</i>
1993	Duyar İ.	Ergenlik çağında şişmanlık: Üst sosyoekonomik düzeyde yer alan çocuklar üzerinde antropometrik bir araştırma	<i>Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi</i>
1993	Neyzi O., Bundak R., Molzan J., Günöz H., Darendeliler F., Saka N.	Estimation of annual height velocity based on short- versus long-term measurements	<i>Acta Paediatr</i>
1993	Özkuş K., Müftüoğlu A., Peştemalci T., et al.	Baş uzunluğu/boy uzunluğu oranının fiziksel gelişim ölçütü olarak kullanılabilirliği irdelenmesi	<i>Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dergisi</i>
1994	Büyükgöbüz A., Eroğlu Y., Karaman O., Kınık E.	Height and weight measurements of male Turkish adolescents according to biological maturation	<i>Pediatrics International</i>
1995	Duyar İ.	Ankara'da yaşayan çocukların bazı antropometrik ölçülerinde 1950-1986 yılları arasında gözlenen değişimler	<i>Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi</i>
1995	Onat T.	Validation of methods for predicting adult stature in Turkish girls	<i>American journal of human biology</i>
1995	Onat T., İşeri H.	Rate of skeletal maturation in relation to secondary sexual development during female adolescence	<i>American journal of human biology</i>
1995	Tacar O., Doğruyol S.	Diyarbakır 7-11 yaş grubu okul çocuklarında bedensel gelişimin ağırlık ve boy uzunluğuna göre değerlendirilmesi	<i>Dicle Tıp Dergisi</i>
1996	Duyar İ., Erişen Yazıcı G.	Nâfi Atuf Kansu ve Türkiye'de Yapılan İlk Büyüme Araştırması	<i>Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi</i>
1996	Neyzi O., Bundak R., Günöz H., Darendeliler F., Saka N.	Social class differences and secular trend in height in Turkish school children	<i>Studies in Human Biology. Eötvös Univ Press, Budapest</i>
1996	Tunçbilek E., Ünal T., Coşkun T.	Indicators of nutritional status in Turkish preschool children: Results of Turkish demographic and health survey 1993	<i>Journal of tropical pediatrics</i>

1997	Duyar İ.	Enver Yaşar Bostancı ve Büyüme Araştırmalarına Katkıları	<i>Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi</i>
1997	Duyar, İ.	Okul Çağı Çocuklarında Bedenin Üst ve Alt Kısımlarının Büyümesi: I- Oturma Yüksekliği ve Sosyoekonomik Faktörlerin Vücut Oranlarına Etkisi	<i>Beslenme ve Diyet Dergisi</i>
1997	Duyar, İ.	Okul Çağı Çocuklarında Bedenin Üst ve Alt Kısımlarının Büyümesi: II- Alt Taraf Uzunluğu ve Allometrik Büyüme	<i>Beslenme ve Diyet Dergisi</i>
1997	Nebigil I., Hızıl S., Tanyer G., Dallar Y., Coşkun T.	Heights and weights of primary school children of different background in Ankara, Turkey	<i>J Trop Pediatr</i>
1997	Yakıncı C., Pac A.F., Karabiber H., Yoloğlu S., Şahin S., Tayfun M.	Malatya ilindeki ilköğretim çocuklarının büyüme verilerinin değerlendirilmesi	<i>Klinik Bilimler & Doktor</i>
1998	Duyar İ.	Ergenlik Çağı Çocuklarında Yüz Büyümesinin Vücudun Diğer Bölümlerinin Büyümesiyle İlişkisi	<i>Türk Ortodonti Dergisi</i>
1998	Duyar İ.	Ergenlik Çağındaki Çocuklarda Yüz ve Alt Çene Büyümesi: Kesitsel Bir Araştırmanın Sonuçları	<i>Türk Ortodonti Dergisi</i>
1998	Kavaklı A., Karakaş S., Uzun A., Cihan O.F., Arabacı, H.	Malatya merkez ilköğretim öğrencilerinin cins, yaş, boy ve ağırlıklarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi	<i>Morfoloji Dergisi</i>
1998	Erverdi N.	Diş Yaşı, Kemik Yaşı ve Kronolojik Yaş Arası İlişkinin Araştırılması	<i>Turkish Journal of Orthodontics</i>
1999	Duyar İ.	Türkiye Fiziksel Büyüme Araştırmaları Bibliyografyası (1917-1997)	<i>Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi</i>
1999	Duyar İ., Özener B., Gültekin T.	Çalışan Çocukların Bedensel Gelişimi	<i>7. Ulusal Ergonomi Kongresi (Adana), Çukurova Üniversitesi Yayınları</i>
1999	Tacar O., Doğruyol S., Hatipoğlu E.S.	Lower and upper limb length of urban and rural 7–11 years old Turkish school children	<i>Anthrop. Anz.</i>
1999	Tunçbilek E., Kurtuluş E., Hancıoğlu A.	Bebeklerin, çocukların ve annelerin beslenmesi	<i>Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 1998 Hacettepe Üni. Nüfus Etütleri Enstitüsü</i>
2001	Karabiber H., Durmaz Y., Yakıncı C., Kutlu O., Gümüşalan Y., Yoloğlu S., Yalaz K.	Head circumference measurement of urban children aged between 6 and 12 in Malatya, Turkey	<i>Brain Dev.</i>
2001	Özer B.K., Sağır M., Özer İ.	Secular changes in the height of the inhabitants of Anatolia (Turkey) from the 10th millennium B.C. to the 20th century A.D.	<i>Econ Hum Biol</i>
2001	Özener B., Duyar İ.	Çalışan Çocuklar: Çarpık Gelişen Bedenler	<i>Çalışma Ortamı</i>
2001	Koç A., Karaoğluoğlu M., Erdoğan M., Kösecik M., Cesur Y.	Assessment of bone ages: is the Grulich-Pyle method sufficient for Turkish boys.	<i>Pediatr Int.</i>
2002	Üzel M.	Kemik yaşı belirlenmesi, sosyoekonomik faktörler ve beslenme ilişkilerinin incelenmesi	<i>Uzmanlık Tezi: T.C. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi</i>

2003	Çamurdan M.O., Cinaz P., Bideci A., Demirel F., Bakar C., Bumin M.A.	6-16 yaş arası çocuklarda vücut kitle indeksi değerlerinin dağılımı	<i>VIII: Ulusal Pediatrik Endokrinoloji Kongresi, Erzurum</i>
2003	Karasalihoğlu S., Öner N., Ekuklu G., Vatansever U., Pala O.	Body mass index percentiles among adolescent girls living in Edirne, Turkey	<i>Pediatr Int.</i>
2003	Ersoy U.O.	Kemik yaşının değerlendirilmesi. 0-18 yaş arası popülasyonda kesitsel çalışma	<i>Uzmanlık Tezi, TC İstanbul: Adalet Bakanlığı Adli Tıp Kurumu Başkanlığı</i>
2003	Zeyrek F.Y., Zeyrek C.D., Özbilge H., Mzrakl A.U.	Factors effecting the distribution of intestinal parasites in primary school children in Sanliurfa and their effect on growth	<i>Türkiye Parazitoloji Dergisi</i>
2004	Duyar İ.	Genç İşçilerin Vücut Boyutlarında Çalışma Geçmişine Bağlı Olarak Meydana Gelen Değişimler	<i>9. Ulusal Ergonomi Kongresi, Pamukkale Üniversitesi Yayınları</i>
2004	Ersoy B., Balkan C., Günay T., Onag A., Egemen A.	Effects of different socioeconomic conditions on menarche in Turkish female students	<i>Early Hum. Dev.</i>
2004	Özener B., Duyar İ.	Farklı Ülkelerde Çalışan Çocukların Büyüme Örüntüleri: Z-Skorlarına Dayalı Bir Karşılaştırma	<i>Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi</i>
2004	Tuncer I.	Konya il merkezindeki ilköğretim okulu öğrencilerinde bazı antropometrik ölçümler ile büyüme ve gelişmenin değerlendirilmesi	<i>İnönü Üniversitesi Tıp Fak. Derg.</i>
2004	Şimşek Z., Zeyrek F. Y., Kurcer M.A.	Effect of Giardia infection on growth and psychomotor development of children aged 0-5 years	<i>Journal of Tropical Pediatrics</i>
2004	Wedl J. S., Schoder V., Blake F. A. S., Schmelzle R., Friedrich R. E.	Eruption times of permanent teeth in teenage boys and girls in Izmir (Turkey)	<i>Journal of Clinical Forensic Medicine</i>
2004	Uysal T., Sarı Z., Ramoğlu S.I., Başçiftçi FA.	Relationships between dental and skeletal maturity in Turkish subjects	<i>The Angle orthodontist</i>
2005	Akdoğan I., Özdemir B., Hasutsa A., Akyer P., Akdoğan D., Akdağ B.	Denizli merkez ilköğretim 1. sınıf (7 yaş) öğrencilerinde antropometrik vücut çevre ve üst ekstremita uzunluk ölçümleri	<i>SDÜ Tıp Fak. Dergisi</i>
2005	Ayçiçek A.	Şanlıurfa ilindeki 0-8 yaş çocuklar için boy ve ağırlık referans değerleri	<i>Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi</i>
2005	Bektaş Y., Akın G.	Ankara'da üst sosyoekonomik düzey 10-17 yaş grubu çocukların boy ve ağırlık değerleri	<i>Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Dergisi</i>
2005	Duyar İ., Özener B.	Growth and Nutritional Status of Male Adolescent Laborers in Ankara, Turkey	<i>American Journal of Physical Anthropology</i>
2005	Güler D.	Burdur'daki 6-10 yaş grubu çocukların boy uzunluğu, vücut ağırlığı, vücut yağ düzeylerinin değerlendirilmesi ve yüzdelikleri	<i>1. Burdur Sempozyumu, Sempozyum Kitabı</i>
2005	Gültekin T., Akın G., Özer B.K.	Gender differences in fat patterning in children living in Ankara	<i>Anthropol Anz</i>
2005	Özdemir O., Erçevik E., Çalışkan D.	Farklı sosyoekonomik düzeye sahip iki ilköğretim okulunda öğrencilerin büyümelerinin değerlendirilmesi	<i>Ankara Üniversitesi Tıp Fak. Mecmuası</i>

2005	Şimşek F., Ulukol B., Gülnar S.B.	The secular trends in height and weight of Turkish school children during 1993-2003	<i>Child Care Health Dev.</i>
2005	Turan S., Bereket A., Omar A., Berber M., Özen A., Bekiroğlu N.	Upper segment/lower segment ratio and armspan- height difference in healthy Turkish children	<i>Acta Paediatr</i>
2006	Bundak R., Darendeliler F., Günöz H., Bas F., Saka N., Neyzi O.	Analysis of puberty and pubertal growth in healthy boys	<i>Eur J Pediatr</i>
2006	Bundak R., Furman A., Günöz H., Darendeliler F., Bas F., Neyzi O.	Body mass index references for Turkish children	<i>Acta Paediatr</i>
2006	Celbis O., Agritmis H.	Estimation of stature and determination of sex from radial and ulnar bone lengths in a Turkish corpse sample	<i>Forensic Sci. Int.</i>
2006	Duyar İ.	Türkiye’de boy uzunluğunun değişimi	<i>12. Ulusal Ergonomi Kongresi Gazî Üniversitesi Yay.</i>
2006	Gültekin T., Hauspie R., Susanne C., Güleç E.	Growth of Children Living in the outskirts of Ankara: Impact of Low Socio-Economic Status	<i>Annals of Human Biology</i>
2006	Neyzi O., Furman A., Bundak R., Gunoz H., Darendeliler F., Bas F.	Growth references for Turkish children aged 6 to 18 years	<i>Acta Paediatr</i>
2006	Sağır M.	Estimation stature from X-rays of metacarpals in the Turkish population	<i>Anthropol Anz</i>
2006	Sivaslı E., Bozkurt A.İ., Özçırpıcı B., Şahinöz S., Coşkun Y.	Gaziantep yöresinde 7-15 yaşındaki çocuklarda vücut kitle indeksi referans değerleri.	<i>Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi</i>
2007	Çınar M., Uskun E., Öztürk M., Kişioğlu A.N.	Isparta il merkezinde 0-5 yaş grubu çocukların beslenme ve malnütrisyon durumu	<i>Erişyes Tıp Dergisi</i>
2007	Duyar İ.	Çocuk İşçiliği ve Bedensel Gelişim Üzerindeki Etkileri	<i>Toplum ve Hekim</i>
2007	Erkan T., Yalvaç S., Erginöz E., Çokuğraş F., Kutlu T.	İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi çocuk yuvasındaki çocukların beslenme durumlarının antropometrik ölçümlerle değerlendirilmesi	<i>Türk Pediatri Arşivi</i>
2007	Özer B.K., Gültekin T., Sağır M.	Estimation of stature in Turkish adults using knee height	<i>Anthropol Anz</i>
2007	Özer B.K.	Growth reference centiles and secular changes in Turkish children and adolescents	<i>Econ Hum Biol</i>
2007	Özer B.K.	Secular changes in height and leg length among Turkish children during the last century	<i>Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi</i>
2007	Özener B., Duyar İ., Atamtürk D.	Body Composition of Young Laborers: The Results of a Bioelectric Impedance Analysis	<i>Collegium Anthropologicum</i>
2007	Tuncer I.	Konya il merkezindeki 11-16 yaş grubu kız öğrencilerde sosyoekonomik durum, antropometrik vücut ölçümleri ve menarşla büyüme ve gelişmenin değerlendirilmesi	<i>SDÜ Tıp Fak. Dergisi</i>

2008	Bektaş Y.	Age at Menarche in Ankara, Turkey	<i>Anthropologiai Közlemények</i>
2008	Bundak R., Darendeliler F., Günöz H., Baş F., Saka N., Neyzi O.	Puberty and pubertal growth in healthy Turkish girls: no evidence for secular trend	<i>J Clin Res Pediatr Endocrinol</i>
2008	Duyar İ.	Growth Patterns and Physical Plasticity in Adolescent Laborers	<i>Collegium Anthropologicum</i>
2008	Gökçay G., Furman A., Neyzi O.	Updated growth curves for Turkish children aged 15 days to 60 months	<i>Child Care Health Dev.</i>
2008	Hatipoğlu N., Öztürk A., Mazıcıoğlu M.M., Kurtoğlu S., Seyhan S., Lokoğlu F.	Waist circumference percentiles for 7- to 17-year-old Turkish children and adolescents	<i>Eur J Pediatr</i>
2008	Özer B.K.	Growth Reference Centiles and Secular Changes in Turkish Children and Adolescents	<i>Economics and Human Biology</i>
2008	Kutlu R., Çivi S., Koroğlu D.E.	Fatih Sultan Mehmet ilköğretim okulu öğrencilerinin antropometrik ölçümlerinin değerlendirilmesi	<i>TAF Prev Med Bull</i>
2008	Neyzi O., Günöz H., Furman A., Bundak R., Gökçay G., Darendeliler F., Bas F.	Türk çocuklarında vücut ağırlığı, boy uzunluğu, baş çevresi ve vücut kitle indeksi referans değerleri	<i>Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi</i>
2008	Öztürk A., Mazıcıoğlu M.M., Hatipoğlu N., Budak N., Keskin G., Yazlak Z., Balcı N., Yıldız H., Yıldız K., Üstünbaş H.B., Kurtoğlu S.	Reference body mass index curves for Turkish children 6 to 18 years of age	<i>J Pediatr Endocrinol Metab</i>
2008	Özener B., Duyar, İ.	The Effect of Labor on Somatotype of Males During the Adolescent Growth Period	<i>HOMO-Journal of Comparative Human Biology</i>
2009	Çiçek B., Öztürk A., Mazıcıoğlu M.M., Elmalı F., Turp N., Kurtoğlu S.	The risk analysis of arm fat area in Turkish children and adolescents	<i>Ann Hum Biol.</i>
2009	Hatipoğlu N., Kurtoğlu S., Öztürk A., Mazıcıoğlu M.M.	The weight and height percentiles in 6-18 year old children in Kayseri and comparison with Istanbul data	<i>J Clin Res Pediatr Endocrinol</i>
2009	Mazıcıoğlu M.M., Hatipoğlu N., Öztürk A., Gün I., Üstünbaş H.B., Kurtoğlu S.	Age references for the arm span and stature of Turkish children and adolescents	<i>Ann Hum Biol.</i>
2009	Öztürk A., Budak N., Çiçek B., Mazıcıoğlu M.M., Bayram F., Kurtoğlu S.	Cross-sectional reference values for mid-upper arm circumference, triceps skinfold thickness and arm fat area of Turkish children and adolescents	<i>Int J Food Sci Nutr</i>
2009	Tomak L., Coşkun M., Elmacıoğlu F., Pekşen Y.	Samsun çıraklık eğitim merkezindeki çırakların antropometrik ölçümlerinin saptanması	<i>Fırat Tıp Dergisi</i>

2010	Çiçek B., Öztürk A., Mazıcıoğlu M.M., İnanc N., Kurtoğlu S.	A novel cut-off for abdominal obesity derived from various anthropometric indices to predict body composition: arm fat area	<i>Turk J Med Sci</i>
2010	Duyar İ.	Growth Studies in Turkey (1917-2007): An Anthropological Perspective	<i>Eurasian Journal of Anthropology</i>
2010	Gün İ., Yılmaz M., Şahin H., Aykut M., İnanc N., Günay O., Öztürk A., Çiçek B., Özdemir M., Horoz D., Balcı E., Öztürk Y.	Kayseri Melikgazi Eğitim ve Araştırma Bölgesinde 0-5 yaş grubu çocuklarda malnütrisyon durumu	<i>Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi</i>
2010	Hatipoğlu N., Mazıcıoğlu M.M., Kurtoğlu S., Kendirci M.	Neck circumference: an additional tool of screening overweight and obesity in childhood	<i>Eur J Pediatr</i>
2010	Mazıcıoğlu M.M., Kurtoğlu S., Öztürk A., Hatipoğlu N., Çiçek B., Üstünbaş H.B.,	Percentiles and mean values for neck circumference in Turkish children aged 6-18 years	<i>Acta Paediatr</i>
2010	Özener B.	Effect of Inbreeding Depression on Growth and Fluctuating Asymmetry in Turkish Young Male	<i>American Journal of Human Biology</i>
2010	Özener B.	Fluctuating and Directional Asymmetry in Young Human Males: Effect of Heavy Working Condition and Socioeconomic Status	<i>American Journal of Physical Anthropology</i>
2010	Özener B.	Kentsel Yoksulluğun Ankara'da Yaşayan Genç Erkeklerin Büyüme Yapısı ve Beden Bileşimi Üzerine Etkisi	<i>Gaziantepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi</i>
2010	Özener B., Fink B.	Facial Symmetry in Young Girls and Boys from a Slum and a Control Area of Ankara	<i>Evolution and Human Behavior</i>
2011	Altunay C., Kondolot M., Poyrazoğlu S., Öztürk A., Mazıcıoğlu M.M., Kurtoğlu S.	Weight and height percentiles for 0-84-month-old children in Kayseri :a central Anatolian city in Turkey	<i>J Clin Res Pediatr Endocrinol</i>
2011	Etiler N., Çağlayan Ç., Yavuz C.I., Hatun Ş., Hamzaoglu O.	Çalışmanın çocuk bedeni üzerine etkisi: İzmit'te yapılan iki araştırma sonuçlarının karşılaştırılması	<i>Türk Pediatri Arşivi</i>
2011	Kayıran P.G., Taymaz T., Kayıran S.M., Memioğlu N., Taymaz B., Gürakan B.	Türkiye'nin üç farklı bölgesinde ilköğretim okulu öğrencilerinde , kilo fazlalığı, obezite ve boy kısalığı	<i>ŞEEAH Tıp Bülteni</i>
2011	Kondolot M., Balcı E., Öztürk A., Mazıcıoğlu M.M., Hatipoğlu N., Kurtoğlu S., Üstünbaş H.B.	Body mass index percentiles for Turkish children aged 0-84 months	<i>Ann Hum Biol</i>

2011	Kurtoğlu S., Mazıcıoğlu M.M., Öztürk A., Hatipoğlu N., Balcı E., Üstünbaş H.B.	Interpopliteal distance percentiles to diagnose bowleg in 0-84 month-old Turkish children	<i>Eur J Pediatr</i>
2011	Yuca S.A., Cesur Y., Yılmaz C., Mazıcıoğlu M.M., Kurtoğlu S.	Assessment of nutritional status: Triceps and subscapular skin-fold thickness in Turkish children and adolescent	<i>Pak J Med Sci</i>
2011	Özer B.K., Sağır M., Özer İ.	Secular changes in the height of the inhabitants of Anatolia (Turkey) from the 10th millennium B.C. to the 20th century A.D.	<i>Economics & Human Biology</i>
2012	Elmalı F., Altunay C., Mazıcıoğlu M.M., Kondolot M., Öztürk A., Kurtoğlu S.	Head circumference growth reference charts for Turkish children aged 0-84 months	<i>Pediat Neurol</i>
2012	Cantekin K., Çelikoğlu M., Miloğlu O., Dane A., Erdem A.	Bone age assessment: The applicability of the Greulich-Pyle Method in Eastern Turkish children.	<i>J Forensic Sci.</i>
2012	Bayrak S. Tunç E.S., Tüloğlu, N. Açıkgöz, A.	Timing of Permanent Teeth Eruption in Turkish Children	<i>Journal of Clinical Pediatric Dentistry</i>
2012	Gökçay G., Neyzi O., Furman A.	Growth Standards for Turkish Children Under 5 Years of Age	<i>Handbook of Growth and Growth Monitoring in Health and Disease</i>
2013	Hatipoğlu N., Mazıcıoğlu M.M., Poyrazoğlu S., Borlu A., Horoz D., Kurtoğlu S.	Waist circumference percentiles among Turkish children under the age of 6 years	<i>Eur J Pediatr</i>
2014	Özener B., Graham J.H.	Growth and Fluctuating Asymmetry of Human Newborns: Influence of Inbreeding and Parental Education	<i>American Journal of Physical Anthropology</i>
2014	Günöz H., Bundak R., Furman A., Darendeliler F., Saka N., Baş F., Neyzi O.	Z-Score Reference Values for Height in Turkish Children Aged 6 to 18 Years	<i>Journal of Clinical Research in Pediatric Endocrinology</i>
2014	Bundak R., Baş F., Furman A., Günöz H., Darendeliler F., Saka N., Poyrazoğlu Ş., Neyzi O.,	Sitting height and sitting height/height ratio references for Turkish children	<i>European Journal of Pediatrics</i>
2015	Demirci A., Kartal M.	The prevalence of developmental delay among children aged 3–60 months in Izmir, Turkey	<i>Child: Care, Health and Development</i>
2015	Doni N. Y., Zeyrek F. Y., Şimşek Z., Gürses G., & Şahin İ.	Risk Factors and Relationship Between Intestinal Parasites and the Growth Retardation and Psychomotor Development Delays of Children in Sanliurfa, Turkey.	<i>Türkiye Parazitoloji Dergisi</i>
2015	Neyzi, O., Bundak, R., Gökçay, G., Günöz, H., Furman, A., Darendeliler, F., Baş, F.	Reference Values for Weight, Height, Head Circumference, and Body Mass Index in Turkish Children	<i>Journal of clinical research in pediatric endocrinology</i>

2015	Darendeliler, F. ve diğ.	Growth curves for Turkish Girls with Turner Syndrome: Results of the Turkish Turner Syndrome Study Group	<i>Journal of Clinical Research in Pediatric Endocrinology</i>
2015	Bekiroğlu, N., Mete, S., Ozbay, G., Yalcinkaya, S., Kargul, B.	Evaluation of panoramic radiographs taken from 1,056 Turkish children	<i>Nigerian journal of clinical practice</i>
2016	Kocaoglu, Ç., Ozel, A., Çaycı, M., Solak, E.S.	Effect of long-term Helicobacter pylori infection on growth of children: a cohort study	<i>World Journal of Pediatrics</i>
2016	Öztürk, F., Karataş, O. H., Mutaş, H. I., Babacan, H.	Bone age assessment: comparison of children from two different regions with the Greulich-Pyle method In Turkey	<i>Australian Journal of Forensic Sciences</i>
2016	Kara, B., Etiler, N., Uncuoğlu A.A., Genç, H.M., Gümüşlü, E.U.	Head Circumference Charts for Turkish Children Aged Five to Eighteen Years Beş-On Sekiz Yaş Türk Çocuklarında Baş Çevresi Eğrileri	<i>Archives of Neuropsychiatry / Noropsikiatri Arsivi</i>

Kaynakça

- Bozkurt, E. (2013). Meşrutiyet Dönemi'nde çok kimlikli bir mütercim: Avan-Zâde Mehmed Süleyman. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 37(2), 49-63.
- Duyar, İ. (1999). Türkiye fiziksel büyüme araştırmaları bibliyografyası (1917-1997). *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 39(1), 103-129.
- Duyar, İ. (2010). Growth studies in Turkey (1917– 2007): an anthropological perspective. *Eurasian Journal of Anthropology*, 1(2), 59-78.
- Duyar, İ., & Erişen-Yazıcı, G. (1996). Nâfî Atuf (Kansu) ve Türkiye'de yapılan ilk büyüme araştırması. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 39, 777-785.
- Emekli, Y., (1969). Yirmi yaş içindeki Türk erkeklerinin ortalama boyları, baş ve skelique endisleri. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi*, 5, 203-229.
- Erdentuğ, A. (1985). Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Antropoloji bibliyografyası:(1935-1983). *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi*, 12, 451-504.
- Gulbenkian Komisyonu (2009). Sosyal bilimleri açın: sosyal bilimlerin yeniden yapılanması üzerine rapor (Tekeli, Ş., Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Gültekin, T., & Koca, B. (2002). Cumhuriyet döneminden günümüze ülkemizde gerçekleştirilen ırk çalışmaları. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi*, 14, 43-66.
- Günay, I., & Başbüyük, G. Ö. (2015). Türkiye fiziksel antropoloji çalışmaları bibliyografyası (1930-2014). *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 39(2), 71-94.
- Günay, I., & Şarbak, A. (2015). Bibliography of human osteology studies in Turkey (1930-2014). *Scholars Journal of Arts, Humanities and Social Sciences*, 3(5A), 1003-1026.
- Gürel, A. O. (2001). *Doğa bilimleri tarihi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- İnan, A. (1947). *Türkiye halkının antropolojik karakterleri ve Türkiye tarihi :: Türk ırkının vatanı Anadolu (64.000 kişi üzerinde anket)*: Ankara : Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1947.
- Kalaycıoğulları, İ., & Dinçarslan, İ. (2015). *İnsânın Menşei Nesli Beşer* (Nebil, A., Çev.). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Molnar, S. (2015). *Human variation: races, types, and ethnic groups*: Routledge.
- Münisoğlu, H. (2010). *Türkiye'de antropolojinin kurulma ve kurumsallaşma sorunlarına tarihsel bir yaklaşım: DTFC örneği*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Türk İnkilâp Tarihi Enstitüsü Ankara.

- Neyzi, O., Saka, H. N., & Kurtoglu, S. (2013). Anthropometric studies on the Turkish population-a historical review. *Journal of clinical research in pediatric endocrinology*, 5(1), 1-12.
- Özbay, Ç. (2014). *Mustafa Satı El-Husri'nin etnografya tarihimizdeki yeri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ruelle, D. (2000). *Rastlantı ve kaos* (Yurtören, D., Çev. 14. bs.). Ankara: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu.
- Waldron, T. (2008). *Palaeopathology*: Cambridge University Press.

Extended English Abstract

Remains and artifacts from previous periods are significant data source shedding light to the past. Written works, historical buildings and the objects produced for daily use, ornamentation or artistic purposes can be counted for these artifacts. On the other hand, quantitative and qualitative researches on biological characteristics of human populations is one of the most important field of study on past. Written works on this kind of studies have the traces of culture, social life, level of welfare, development level of civilization, scientific studies and approaches, history, the relations with the physical environment and neighbors of past populations lived decades, ages or thousands of years ago. Besides, written works of past are very significant in terms of reflecting the linguistic properties of their period and their subjects. The beginning of growth and development studies which consist of an import field of physical anthropology trace to 16th century. The fundamental parameters of these first studies on physical growth do not have physio-somatic or morphologic base but rather they have some psychological characteristics.

While the first examples of anthropological/biological anthropological studies are from the second half of 19th century, the origin of the studies on physical growth traces to the first quarter of 20th century. When we consider the pre-republican anthropological studies, we can say that the study of Avan-zâde Mehmed Süleyman has an essential place among physical anthropology studies of its period. In order to understand the importance and quality of the study of Avan-zâde Mehmed Süleyman which has a wide subject and frame, it will be better to give brief information on his life. Avan-zâde studied in Beşiktaş Military Ottoman Junior High School and Darülfünun Medical Faculty Pharmaceutics. Thereafter he became a teacher assistant in French and Physics classes in Haydarpaşa Military Exercises School. When the article on Russia-Japanese war published by Musavver Terakki journal that he directed were drawn reaction in 1902, he was banished to Jerusalem in 1903. After escaping to Cairo in 1907, Avan-zâde returned to İstanbul when second constitutionalist period was declared in 1908 and was assigned to Sıhhiye-i Askeriye Tercüme ve İstatistik Kısmı as a senior grade. He worked in some newspapers and journals such as Musavver Terakkî, Malumat, İkdâm, Sabah, Tanin, Tercümân-ı Hakikat. In addition to his wide field of interest and experiences in different occupations, he was also quite productive in compilation and translation. Moreover, publishing lots of works on history, medicine, pharmaceutics, literature, literature history, cookery, psychology and trade, Avan-zâde Mehmed Süleyman also published lots of papers especially on Germany during World War I.

After a brief introduction praising German government in his work named *Almanlar Gibi Kuvvetli ve Uzun Boylu Nasıl Olmalı?* Avan-zâde praises the body structure of Germans. He states that all the populations from past to present have the desire to be tall and well-proportioned and Germany is the most successful nation in achieving this. After asking questions on what should be done to raise healthier generations, he translated a quotation about stature written by a German researcher. Counting the factors affecting the stature in different populations, he indicates that human life can be divided into three phases. He gives some suggestions about the

things that should be done especially in the first phase in order to raise healthier individuals. He mentions the differences between males and females, and gives some examples related to stature from some historical figures. He points out that the human skeletal remains were unearthed from excavations in different regions and their stature does not exceed two or two and a half meters, which shows that he attached importance to experimental aspect of researches. Stating that the tall stature is affected by environmental factors, Avan-zâde explains by examples that some genetic factors can also affect the stature. In addition, he notes what should be done to avoid problems which have genetic bases.

Indicating that the stature shows some changes in different phases of life, the author suggests that longitudinal growth continues until 25-30 years. However, there is no change between 30 and 50. On the other hand the stature starts shorten after the age 50. He emphasizes that the climate, region, geography and subsistence economy have effects on stature. While explaining the effect of geography, he gives some examples related to city and country life. As for eugenics, he asserts that at least one of the parents should have required stature and body characteristics.

Avan-zâde gives some measurements and calculations related to general structure of stature and body by proportional relations in between different parts of the body. He states that there are some differences between sexes in terms of weight and stature; and these differences are started to be observed from birth. He also explains how these differences change with the increasing age.

In addition to the explanations and suggestions concerning the three phases of life throughout the book, he lays emphasis on what should be done especially in the first phase. While he points to the importance of diet, living space, emotional and socioeconomic status, the habits changing according to age, climatic and geographic factors, he recommends to take medicine and “dietary supplements” in order for the growth and development process to be completed properly.

In this study of Avan-zâde Mehmed Süleyman, anthropologic measurements and proportions of stature and weight are calculated for different periods; growth and development stages are explained clearly; and also diet, subsistence economy, adaptation to physical and cultural environment are addressed, which makes this first study of physical anthropology very significant. This study can also be considered as an important source in terms of the history of the researches on population and children's health.